

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólítások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Kiss Bertalan

1855 - 1913.

A békésbánati tisztújítással és az érmelléki egyházmegyei gondnokválasztással kapcsolatban, mi jelentettük be elsőnek a szatmári egyházmegyei esperesválasztás eredményét és üdvözlöttük a többi jelesekkel együtt Kiss Bertalant, az új esperest, akkor még csak keéri lelkészt.

Ugyancsak mi adtunk hírt az ő szatmári lelkésszé történt megválasztásáról is.

Most, hogy alig egy-két nappal a szatmári egyházmegyei esperesi székre történt ünnepélyes beiktatása után s alig egy pár nappal a szatmári fényes papságba való beiktatása előtt olyan váratlanul, olyan megrázó és tragikus módon kidőlt: mint a közélet halottját, nekünk is el kell őt búcsúztatni. (Régi, zavartalan összeköttetés és baráti kegyelet is indítanak erre.) Annnyival is inkább, mert ez a koporsó is olyan, mely felett nem csak a férje vesztett, szegény, bús özvegy asszony jajszava, nem csak a szerető és szeretett (s mennyire szeretett!) gyermek zokogása, nem csak a jó barátok és a tisztelő sokaság siráma is hallik.

A Gondviselés úgy akarta, hogy a mi néhai való jóbarátunk, Kiss Bertalan esperes, elválasztott szatmári lelkész temetésén a böles kárhoztatás is megjelenjen és szembe ülvén a gyászos koporsóval, csodálkozzék az emberi erők gyors összeroppanásán, a keresztyén hit elégtelenségén és panaszoljon a szerencsétlenség felett a fényes jövődő küszöbén.

57 év elég idő, de még nem nagy idő. Régen még csak a férfi kor teljessége s azt látszott bírni a megboldogult. A külső azonban csal s a mindenható szent Isten parancsol azzal is, aki a legerősebb. De hát ha nem is erős az, aki annak látszik! Ő se volt az, szívhaj gyötörte. Szegény szülők gyermeke volt s a szegény tanulók országútján küzdötte fel magát. Erős szolgálat, gyakori nélkülözés, teljes elha-

gyatottság volt régen ez a sors és elhagyatottság ma is. Az volt az övé is. Amíg a debreceni főiskola 1400 tanulójának élére került, amíg a kollégium szeniorágát elnyerhette, amíg egyházat és katétrat kaphatott, amíg családi fészket megrakhatta (és az élet zivatarja miatt azt is kétszer kellett megraknia), amíg a legtöbb egyházzal bíró szatmári egyházmegye élére felkerült: mennyit verejtékezhetett, mennyi könyvet hullathatott s mily nehéz harcot harcolhatott.

Ne csodálkozzunk a közélet férfainak összeroppanásán s adjunk hálát Istennek, hogy eddig az élők földében megmaradhattunk.

És adjon hálát az, kinek a küzdelemben sem ereje meg nem gyengült, sem önbizalma meg nem rendült, sem a hite el nem fogyatkozott.

Mert nem volt terv, szándék és sziv, melyben csalatkozott volna.

Mert nem volt pillanat, melyben saját hibája, mások háladatlansága miatt sirni kellett volna.

Mert nem volt alkalom, melyben a kísértő rémeivel körül vette s amelyben eleshetett volna.

Óh te boldog, szerencsés ember, aki a hitet megtartottad és akit a hit megtartott. Óh te százszor szerencsésebb, mint mi mindnyájan és különösen az, akinek most a fényes jövődő küszöbén hirtelen porba-döltét panaszlod.

De hát olyan fényes sor egy, gyülekezetei számát tekintve legnagyobb, erőforrásaira nézve legszegényebb, osztály- és politikai érdekek által megszagatott, faj- és felekezeti harcok által körül örvényelt egyházmegyének kormányzása?

És még e hivatásnál is fényesebb és boldogítóbb a mi nagyvárosi egyházainkban, megosztatlan hatáskörrel, megkötött kezekkel és megnövekedett felelőséggel lelkészkedni?

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek.

Törekedjete erősebb nemzedék nevelésére, boldogabb jövődő előkészítésére.

Ne kívánjatok az emberektől sem testileg, sem lelkileg lehetlent.

Őrizzék a hitet, a reménységet, a szeretetet.

Az iránt pedig, akit az élet a Szbaia kapunál összetört, legyen egy megértő szavatok. Vegyék körül részvétetekkel a szegény, gyászbaborult családot és ejtsetek egy néma könyvet néhai Kiss Bertalan szatmári esperes, elválasztott szatmári lelkész koporsójára.

Vándor.

Az egyházi törvények revíziója tárgyában

a debreceni jogakadémia tanárikara által elfogadott vélemény és javaslat.

Irta: **Dr. Kun Béla.**

(Folyt. és vége.)

Ennek az eredménye aztán a félszeg helyzet, amelyet az egyetemes konvent az egyházkerületeknek 1881-ben megtörtént egyesülése óta egyházunk alkotmányában elfoglalt. Szavakkal tagadjuk, hogy az egyetemes egyház kormányzó hatósága volna; a most érvényes törvény egész odáig elmegy a konvent hatóság-voltának eltitkolásában, hogy ennek kedvéért még azt is letagadja, hogy a „gyűlések és hatóságok” között egyetemes egyháziak is vannak. (I. t.-c. 6. §.), pedig a zsinat csak nyilvánvalóan az. Valósággal azonban tűrni vagyunk kénytelenek, sőt a törvénnyel is rendeljük, hogy a konvent hatósági jogokat gyakoroljon.

Ennek a félszeg helyzetnek a következménye volt az a többször megújuló kívánság is, hogy az egyetemes konvent tagjait ne az egyházkerületi közgyűlés, hanem az egyházközségek válasszák. Azok, akik az egyházalkotmány demokratikusabb berendezésére s a presbyteriális elvnek lehető teljes mértékben érvényesülésre törekedtek, felismerve a kényszerű igazságot, hogy a konvent a hangoztatott elvek ellenére is a valóságban elkerülhetetlenül az egyetemes egyház kormányzó hatósága lesz, azzal igyekeztek a menthetőt menteni, hogy a konventi tagoknak az egyházközségek által választását sürgették. Ez a törekvés azonban megbukott s az utóbbi zsinatok, minden kétség kizárásával kimondották, hogy a konventi tagok választásának az egyházkerületi közgyűlésen kell történni. Bizonyára jobb is volt így, mert az említett törekvés diadala alighanem medicina peior morbo lett volna. Ahelyett ugyanis, hogy a konventet az egyház alkotmányába helyesebben beillesztette volna, további zürzavarokra ad vala alkalmat. A konvent ugyanis, ha megbízatását éppúgy, mint a zsinat, közvetlenül az egyházközségtől nyeri, a zsinattal egyenrangúnak tarthatja magát s azok az állítólagos hatalmi túlkapások, amelyek miatti panaszok alappal-é, vagy anélkül, nem a mi feladatunk eldönteni, sűrűn felmerülnek úgy valóban sokkal inkább előfordulhatnak. Amellett, ha ugyanazon választók által is, de nem ugyanazon alkalommal és nem azonos megbízással választva, a konvent egészen más tagokból állhat, mint a zsinat. Lehet, hogy alig egy-két tag foglal helyet mind a két testületben s akkor im az egyforma erejű man-

dátumra hivatkozással az egyetemes egyház két legfontosabb szerve, esetleg szilajon hadakozhatik egymással.

Egyébiránt az, hogy a konvent egészen más tagokból áll, mint a zsinat, a mostani választási mód mellett is természetesen és még sokkal inkább megtörténhetik, ami, ha a konventnek a nagyon is származékos eredete folytán szükségképpen kisebb tekintélye mellett hasonló versengésre nem vezethet is, arra mindenesetre elég, hogy a kívánatos összhangot a két testület között megszünteltesse s azt eredményezhesse, hogy a zsinat következetesen nem fogadja el a konventnek elébe terjesztett javaslatait s viszont a konvent csak immel-ámmal s nem az intencióknak megfelelőleg hajtja végre a zsinat határozatait.

Mindezekre tekintettel javasoljuk, hogy az egyetemes egyház ügyeinek intézésére a konvent helyett a zsinati tanács állíttassék. E zsinati tanácsnak tagjai volnának az egyházkerületek püspökein és főgondnokain kívül a zsinat által a maga kebeléből választott tagok, akiknek száma 20 lehetne s akiknek megválasztásánál az egyes egyházkerületek zsinati képviselői arányszámának kellene irányadónak lenni. A zsinati tanács tagjainak megbízatása öt évre szólna, ami azt vonná maga után, hogy a zsinatnak, amely különben, — mint a mostani törvény szerint is — 10 évre nyerne a maga megbízatását, az öt év elteltével össze kellene ülni. Ilyenkor adna számot a zsinatnak felelős tanács a maga öt éves működéséről s ilyenkor történnék a tanácsnak, valamint a legfőbb egyházi bíróságnak újjáalakítása. Természetesen a zsinat olyankor, amikor együtt van, minden az egyetemes egyházat érdeklő ügyet közvetlenül is elintézhette, a zsinat együtt nemléte idején azonban azokat a feladatokat, amelyek az I. t.-c. 75. §-ának a), b), c), d), e), f), g), h), i) pontjaiban elősorolva vannak, a zsinati tanács végezné, a zsinatnak tartozó teljes felelősség mellett.

Attól eltekintve, hogy ez a berendezés sokkal inkább megfelelné úgy egyházalkotmányunk egészének, mint általában a zsinat-presbyteri egyházalkotmányi elveknek, az ügyek összhangzatosabb vitelét is biztosítaná és megszüntetné azt a hamis helyzetet is, amely most a konvent elvileg megállapított és valósággal elfoglalt jogállása közötti különbség folytán fennáll.

Még egy szempontot kell itt fontolóra vennünk, amelyet egyházunk szegénysége folytán nem lehet kicsinyelni. Nem kerülne-é az új berendezés egyházunknak a mostaninál nagyobb anyagi áldozatába annak folytán, hogy így a zsinatnak a tíz év elteltével is, már öt év múltán össze kellene ülni. Nézetünk szerint semmi esetre sem. Most a konvent összesen 38 taggal minden évben összeül. Úgy a zsinati tanácsnak, — mivel az első és hatodik évben maga a zsinat volna együtt, minden tíz évből csak 8 évben kellene összeülni s tagjai száma csak 30 volna. Ilyenmódon a zsinati tanács üléseivel járó költségek mindenesetre kevesebbek volnának a konventi ülésekkel járó költségeknél annyival, hogy e különbözetből a zsinat időközben egyszer üléseinek költségei fedezhetők volnának. Vegyünk például csak 3 napot fel, mint amennyi időn át a konvent most évenként ülésezik s tegyük fel, hogy

a zsinati tanács is éppen amnyi időt tölt el, bár a tapasztalat azt mutatja, hogy kisebb testületek, ha alaposabban is, gyorsabban szoktak végezni, mint a nagyobbak. Így 10 év alatt a konvent költsége napidíjakban $10 \times 3 \times 38 = 1140$ napidíj; a zsinati tanácsé volna $8 \times 3 \times 30 = 720$ napidíj; a különbség 420 napidíj, amiből a hatodik évben összeülő zsinat 4 napi tanácskozásának költségét lehet viselni, a hatodik évben tartott ülések alkalmával pedig a zsinatnak nem igen kell 4 napnál hosszabb időt át együtt lenni. Ha a konvent évenként 3 napnál több időt át folytatja tanácskozásait, ami úgy szokott lenni, akkor a számítás természetesen még kedvezőbb alakul. Ezt csak azért hozzuk fel, hogy javaslatunkat erről az oldalról se lehessen megfámadni.

XIII.

Hogy egy olyan kérdéstről is szóljunk, amely a mostani törvényben érintve nincs, amellyel pedig legalább ma már a törvényhozás szempontjából is célszerű foglalkozni: felvehetjük a kérdést, nem volna-e kívánatos a lelkész-egyesületet, — természetesen mutatis mutandis — beilleszteni az egyház alkotmányos intézményei közé.

Kétségtelen, hogy a lelkészeknek egymás közötti konferenciái nemcsak a lelkészek szempontjából jogosultak, de az egyház érdekében kívánatosak is. Kétségtelen, hogy sok olyan az egyházra nézve fontos kérdés van, amely főképpen csak a lelkészek körében tud érdeklődést kelteni, amelynek beható megvitatása éppen azért csak a lelkészek gyűlésén történhetik meg nyugodtan. Számos olyan kérdés van továbbá, amely az egyház érdekében megoldandó, de amelynek eredményes tárgyalása csak in camera fraternitatis remélhető, esetleg a nyilvánosság előtt előtárása is feszélyező. Ha pedig a lelkészek eme külön gyűléseire, távolról sem kötelező határozatok hozatala, hanem önképzés, megbeszélések, a nyilvánosság elé vinni nem kívánt ellentétek kiegyenlítése, általában a lelkészek között kívánatos testvéri viszony ápolása, de emellett általános egyházi érdekű kérdéseknek megvitatása s ilyenekben a határozathozatalra illetékes hatóságok elé javaslatként végett szükség van, sokkal helyesebbnek tartjuk, ha ez intézmény mint az egyházalkotmányba beilleszkedő szerv és nem mint pusztán társadalmi egyesülés áll fenn.

A magunk részéről úgy tartanánk jónak, hogy a lelkészi konferenciák egyházmegyeként legyenek szervezve és pedig a szervezés nem az érdekeltek tetszésére bízott, hanem kötelező legyen. Ha az egyházmegyében a lelkészek száma a 10-et meghaladja, az egyházmegyét több körre kell osztani, úgy, hogy minden körhöz 5—10 lelkész tartozzék, valamint külön körre kell tenni azokat a városokat is, amelyekben legalább 3 egyházközség, tehát legalább 3 lelkész van. A lelkészi köröknek legyen kötelessége lehetőleg sűrűn, talán kéthetenként, összejönni. Ezek az összejövetelek olyanfélék lennének, mint a hajdan Kálvin idejében Genfben tartott lelkészi colloquiumok: a rendes közönséges istentisztelettel vennék kezdetüket, amelyeken a körhöz tartozó lelkészek felváltva szolgálnának, ilyen módon alkalmat adva a gyülekezetnek is arra, hogy más

egyházközségek lelkészeit is megismerjék, aztán bírálnák egymás prédikációit, beszámolnának a lelki gondozás körül végzett munkájukról, megbeszelnék a nyert tapasztalatokat és tárgyalnának más egyházi közérdekű kérdéseket is. A körök aztán időnként, félévenként, vagy évenként beszámolnának az egész egyházmegye lelkészeinek értekezletén teljesített munkájukról. Viszont az egyházmegyék lelkészi értekezletei jogosítva volnának a többi egyházmegye lelkészi értekezleteivel összeköttetésbe lépni s esetleg az egész magyar református egyház lelkészi értekezleteinek együttes gyűlését (mint az ORLE-kongresszus) tartani meg.

Ennek az egész ügynek bővebb kifejtése legyen azok feladata, akik az eféle lelkészi értekezletekre váró teendőket nálunk jobban ismerik s akik az ORLE dolgaiban is jártasok lévén, afelől is tájékozva vannak, hogy a mi viszonyaink között milyen idevonatkozó szervezet elégíthetné ki az igényeket. Mi a magunk részéről elégnék tartjuk, hogy a szerintünk megfontolást érdemlő gondolatra felhívjuk a figyelmet.

XIV.

Következményeiben legnagyobb jelentőségű tan az egész egyházi életben a lelkészi állások miként betöltésére vonatkozó törvényalkotás. Nem csoda, hogy a legutóbb tartott három magyar református zsinat újabb meg újabb szabályokkal kísérletezett e tekintetben. Lehetne vitatkozni afelett, vajjon a három lelkészválasztási törvény között melyik volt a célnak aránylag leginkább megfelelő, ám a tekintetben alig van kétség, hogy mindegyik sok visszataszítással, igazságtalanságra, az egyház nagy érdekeinek veszélyeztetésére, a lelkészi pályán a komoly munkának, a szelidség és szerénység keresztyén erényeinek meg nem becslésére adott alkalmat s hogy e törvények a különböző pártfogásoknak, a disztelen és az egyháztól mindenképpen távollartandó korteskedéseknek váltakozó mértékkel ugyan, de annyira helyet adtak, hogy nyugodt lélekkel sem a most érvényben lévő törvények változatlanul fenn tartását, sem az előbb érvényben volt szabályok visszaállítását bizonyára senki sem merné ajánlani. Ám éppen erre tekintettel a kérdésre vonatkozóan javaslatot tenni is bajos. Háromféle törvény már nem vált be: most negyedszer nem kellene olyat alkotni, amely ismét csak 10 éves életű lesz.

Mi a lelkészválasztásnak azt a korlátlan szabadságát, amely a mostani törvényben alapul el van fogadva, az egyház és a lelkészek, különösen éppen az értelmesebb lelkészek érdekeit kielégítőnek nem tartjuk. Az a szabadság, amely a választhatóság tekintetében ma fennáll, hogy mindenki, aki a második lelkészképesítő-vizsgát letette, ha legalább 24 éves, bármely egyházközségbe rendes lelkészül azonnal választható, nagy mértékben hátrányos a lelkészi pályán már régebb idő óta működő és érdemeket szerzett egyénnel szemben, mert hiszen az természetes, hogy a fiatal ember sokkal nagyobb agilitást tud kifejteni a választási küzdelemben és gyakran sok olyan külső előnnyel is rendelkezik és olyan érdekeket tud a maga érdekében megmozgatni, amelyek a már régebbi, a maga bár tán barnább kenyerén úgylis csak megélő lelkésznek esetleg nem

állnak rendelkezésére s ízlésével sem találkoznak. De a rendes lelkészi szolgálatot mi nem is tarthatjuk olyan kisjelentőségűnek, hogy azt jószerint egyenesen az iskola padjairól el lehessen foglalni. Különösen nem tartjuk megengedhetőnek ezt a nagyobb egyházközsegekre nézve, amelyeknek egész sorsát esetleg egy emberöltőre hozzákötni olyan emberhez, aki lelkészi képességeinek még semmi jelét sem adta, vakmerő eljárás. És ha még legalább magának a második lelkészképesítő vizsgának letétele szolgálhatna a komoly állhatatos munkának, a pontos kötelességtudásnak minden esetben kétségtelen bizonyosságául. Sajnos azonban ez nincsen így. Akárhányszor megesik, hogy komolyabb tanulás nélkül, végig bukducsolva a teológiai tanfolyamot, a vizsgákon is a lehető leggyarlóbb készüléket tanusítva, a vizsgát végre nagy nehezen mégis letelt atyafi mire jól megszarad a keservesen elnyert bizonyítványon a tinta, már rendes lelkész a legjobb helyek egyikén.

Mindazáltal sem a lelkészeknek, sem a lelkészi állásoknak osztályokba sorozását, amint azt régebbi törvényeink tették, mi nem javasolnók. Sokkal egyszerűbb szabályt állítanánk fel.

Általában kimondandónak véljük, amire vonatkozó indítvány már a legutóbbi zsinaton is volt téve, hogy a második lelkészképesítő vizsga letétele után még bizonyos időt gyakorlaton kell tölteni s csak ennek utána lesz a lelkészjelölt rendes lelkésszé választható. Ezt az időt két esztendőben vélnők megszabhatónak, úgy hogy tehát a teológiai tanfolyam befejezése és az első vizsga letétele után a második vizsgáig 2, a második vizsga után ismét két évet, összesen 4 évet kellene gyakorlaton eltölteni. Nem olyan szigorú kívánság ez, mint amilyennek első tekintetre látszik. Az ügyvédséghez az új törvény szerint öt évi gyakorlat szükséges; bíró, sőt esküdt sem lehet senki 26 éves koráig, ma-holnap még a képviselőválasztónak is 30 évesnek kell lenni; nem tudjuk, miért csak éppen a lelkészi pályán kelljen a tapasztalat-szerzés megkívánását túlkövetelménynek tekinteni. Régebben lelkészeink nem jutottak olyan hamar önállósághoz; rektorkodással s alig fizetett káplánságokkal kellett jó időt eltölteniök, s mi nem tudjuk, nem ez az akkor tán keservesnek érzett gyakorlat vált-e nekik nagy előnyükre.

Emellé azonban még egy további sáncot vonnánk meg. Nem lehet senkit 2000-nél nagyobb népességű egyházközség lelkészéül választani, ha csak mint rendes lelkész legalább két éven át nem szolgált, vagy pedig a második lelkészképesítő vizsga letétele óta legalább 6 évet el nem töltött segédlelkészi, tanítói, vallásoktatói hivatalban. Vagyis a lelkészi állásokat két csoportba osztanók, de nem osztályozásképen és nem is beneficiumra, hanem az officiumra tekintettel. A 2000 léleknél nagyobb számú egyházban már rendszerint jóval több és felelősségteljesebb munka vár a lelképásztorra, mint a kisebbben, azért ily szabály az egyház érdekében indokolt. Másrészt azonban a javadalom is többnyire magasabb a népesebb egyházban, tehát e szabály a lelkészekre nézve is méltányos.

Mindazáltal lehetnek esetek, amelyekben az egyházközségnek az általunk felállított követelményeknek még meg nem felelő jelöltre irányuló óhajlását a jelölteknek egyéni kiválóságára tekintettel

is, méltányolni célszerű. Ennek a kívánságnak eleget lehet tenni azzal, ha a törvény kimondja, hogy aki a második lelkészképesítő vizsgát letette, azonnal is választható lelkésszé, de csak úgy, ha választása meghívás útján történik, és ha az egyházközség részéről a meghívás útjani lelkészválasztás iránt, és pedig mindenestre a jogosult választók többségétől kiindult, előterjesztett kívánság (II. t.-c. 9. §.) folytán az egyházmegyei tanács, vagy ha ilyen nem létesülne, az esperesből és két tanácsbíróból álló bizottság javaslata alapján a püspök vezetése alatt álló azon egyházkerületi bizottság, amelyről később bővebben szólni fogunk, a meghívni kívánt jelöltnek egyéni alkalmosságára tekintettel, a hiányzó gyakorlati éveket engedeli. A II. t.-c. 11. s. k. §§-ában előírt megkeresése a gyülekezetnek csak ezen engedély megadása után következzenek. E kivételt a mostani korlátlan szabadság után meg kellene és minden baj nélkül meg is lehetne tenni, egyrészt nyilvánvaló lévén az egyházközségnek, vagy legalább a fűllyomó résznek, a jelölthöz komoly ragaszkodása, másrészt a felsőbb hatóságoknak engedélye biztosítékul szolgálván arra, hogy a jelölt a felé irányuló bizalomnak megfelelni előreláthatólag képes lesz.

Ami a választhatóság jogát illeti, ebben a tekintetben jelentékenyen nagyobb jogot adnánk az egyházközségnek a meghívás, mint a pályázat útján való választásnál. Meghívás esetén a gyülekezet nagyobb része megállapodván egy jelölt személyében, az ez iránt való ragaszkodást lehetőleg tiszteletben kell tartani. Ha azonban ilyen megállapodás nincs, tehát ha a gyülekezet még csak ezentúl akarja az alkalmas egyént megkeresni, segítségére kell menni a keresésben. E feladat minden bizonnyal az egyházmegyére várna, egyrészt azért, mert az egyházmegye ismeri a legközelebről az érdekelt egyházközség ügyeit, másrészt azért, mert ezzel csak felelevenitenénk — szűkebb határok közt — az egyházmegyének az aránylag még nem is olyan nagyon régen megszűnt s azelőtt annál hosszabb időn keresztül fennállt jogát a lelkészek dislocatioja tekintetében.

Azonkívül azonban mindegyik választási mód esetén felültenül szükségesnek tartanók, hogy az egyházkerületben végbemenő minden lelkészválasztásnál valamelyes ingerencia biztosítsák az egyházkerületi hatóságnak. Ez történnék az által, hogy minden lelkészválasztási ügyet a jelölt vagy jelöltek minden iratával együtt be kellene mutatni a püspökhöz, aki az egyházkerületi főgondnokkal és az egyházkerületi lelkészi főjegyzővel, vagy ezek akadályoztatása esetén az egyházkerületi közgyűlés tagjai közül általa meghívott két más egyénnel, tehát mindenestre egy lelkészi és egy nemlelkészi taggal együtt megvizsgálja, vajjon az egyházmegyei hatóság valamely jelölttel szemben valamely kizárási okot nem hagyott-e figyelmen kívül. Ha ez egyházkerületi bizottság a kizárást kimondja, a bizottság a maga eljárásáról az egyházkerületi közgyűlés elé kimerítő jelentést tartozik tenni. (mint II. t.-c. 57. §.)

Ezekhez képest a mostani törvénynek a meghívás útjani választására vonatkozó részét egyébként változatlanul megtartanók, csupán a 10. és 11. §§-ok közé iktatnók be azt, hogy az egyházmegyei bizottság határozatát fel kell terjeszteni a püspök útján az előbb említett bizottsághoz.

A pályázat útján választásnál az egyházmegye részére határozottan irányító szerepet kívánánk biztosítani. Ennek megfelelőleg jelölés jogát adnánk az egyházmegyének, amely jogot azonban nem afféle jelölő bizottság útján gyakorolna, aminőt az 1881-i törvény ismer s aminő ellen alighanem alaposan, mindenféle kifogások voltak. Mi a jelölés jogát az egyházmegyei tanácsnak adnók, amelynek minden esetben tilkos szavazással kellene döntenie a pályázók jelölhetése és egyszersmind a jelöltek sorrendje tekintetében. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy az egyházmegye komoly irányítást az egyházközségnek csak akkor ad, ha azt is előadja, hogy milyen sorrendben ajánlja a jelölteket. Ha egyházmegyei tanács — legnagyobb sajnálatunkra — nem szervezetenek, úgy a lelkész-jelölés e munkájának végzésére kellene az egyházmegyei tanácsnak előbb előadott szervezetével, egy bizottságot választani, semmi esetre sem több, mint egy évi megbízással. Az egyházmegyei tanács, vagy az annak helyébe alakított bizottság, a jelölés munkáját elvégezvén, az iratokat az érdekelt egyházközség presbyteriumának a jelöléssel kapcsolatosan felküldi a püspökhöz, aki az előbb említett egyházkerületi bizottsággal a jelölést megvizsgálja s amennyiben szükségesnek látja, a jelöltek közül egyet vagy többet megválasztásra ajánl.

A jelöltek névsora és ajánlottak neve az egyházközséghez megküldetvén, a választás ez alapon történik.¹ Ezzel a móddal véljük elkerülhetőnek egyrészt azt a „basáskodás“-t, amely ellen annak idején sok panasz hangzott el, másrészt a teljesen irányítás nélküli szabad választásból eredő sok veszedelmet.

A pályázat útján választásra vonatkozó törvényt egyéb részeiben szintén nem érintenők, csupán annak kimondását javasoljuk, hogy a kijelöltek az esperes vagy meghízottja kíséretében az érdekelt egyházközségben megjelenvén, ott a rendes istenitiszteletet végezhetik, de annak végeztével a községet haladéktalanul elhagyni kötelesek és máskor a választás befejeztéig ott meg nem jelenhetnek. Nézetünk szerint sokkal célszerűbb, ha a jelölt maga jelenik meg, kellő felügyelet mellett, a gyülekezetben, mint ha őt keresi fel a gyülekezet egynehány tagja. Ez az eljárás kevésbé költséges, többeknek nyújt alkalmat a jelölt megismerésére, még azt is nehezebbé teszi, hogy a jelölt önmagát ajánlgassa és mindenképp felett megóvja a jelölést olyan hazug helyzetektől, aminők most a hallgató küldöttség ellátása révén nem egyszer előállanak.

A lelkésznek a választást megsemmisítő ítéletben az újra pályázhatók sorából kizárását rendelő II. t.-c. 45. §.-ba a 44. §. c) pontja mellé oda kell venni a d) és e) pontokat is. Különös az, hogy ha a lelkész csak szép szelíden ajánlgatta magát, akkor nem pályázhat újból; ha ellenben ennél sokkal gonoszabb cselekedetet vitt véghez: ha vesztegetett,

¹ A lelkészválasztás körül az egyházkerületi bizottságnak adandó jogkör tekintetében a munkálat szerzőjének javaslata lényegesen más volt, mint az itt közölt szöveg, amennyiben a bizottságnak — bizonyos korlátok mellett — kizárási jogot kívánt adni. A közölt szöveget a jogakadémiai tanári kar állapította meg, de a munkálat szerzője kartársainak nagyrabecsült véleményével szemben is fenntartja a maga nézetét s azt más alkalommal ki is fogja fejteni.

szavazatokat vásárolt, akkor nem áll elő ez a következők.

Végül még csupán annyi megjegyzésünk van a II. t.-cikkre, hogy a missziói lelkészek alkalmazását a püspök, mint egyéni hatóság helyett arra a bizottságra ruháznók, amelyet a lelkészválasztásnál emlegettünk, annál az elvnel fogva, amint mindjárt elől előrebbsátottunk.

XV.

Itt némi ugrással az egyházi törvénykezésről szóló törvénycikkre térünk át, azon okból, mert, amint a lelkészválasztás ügye, éppúgy a bírói szervezet is szorosán összefügg az egyházalkotmánnyal.

Már előbb is említettük, hogy mi az egyházi bíróságok jelenlegi szervezetét szerencsésnek s tovább fenntarthatónak el nem fogadhatjuk, különösen azért nem, mert e szervezetben — minden modern törekvéssel homlokegyenest ellenkezően — ugyanazok látják el a bíraskodást, akik a közigazgatást végzik, ami itt annál kevésbé megengedhető, mert az egyházi bíraskodás sohasem pusztán magánjogi kérdésekben dönt, s így a per tárgya is a legtöbb esetben valamimódon összefügg az egyházi funkcionáriusok közigazgatási cselekvéseivel.

Éppen azért abból indulunk ki, hogy az adminisztráció embereit ki kell emelni a bíróságokból. Emellett az elv mellett talán különösnek hangzik az a kívánságunk, hogy viszont az egyházközségi bíróságot teljesen meg kell szüntetni, mert arra semmi szükség nincs. Az egyes egyháztagok felett a fegyelmezést a presbyterium van hivatva gyakorolni s evéből külön bíróság alakítását csak szükségesnek, de helyénvalónak sem tartjuk. Református felfogás szerint a presbyteriumnak éppen az egyházi fegyelem fenntartása a főfeladata; ennek külön egyházközségi bíróságra ruházása egészen azt a látszatot kelti, mintha mi a presbyteriumot éppen nem akarjuk egyébként, mint vagyonekező szervnek. Amellett az egyházközségi bíróságokból rendszerint hiányzanak azok a feltételek, amelyeknek meglétét minden komoly bíróságtól megszoktuk kívánni: nevezetesen a szabályok pontos ismerete és az itt lényegét tevő formások hibátlan megtartásra való képesség. Különben is az egyházközségi bíróságra, mivel az egyházközségi tisztviselők fegyelmi ügyei, e bíróság hatásköréből nagyobb részben ki vannak véve, jószerint csak a nagy egyházközségeknél van inkább szükség, amelyek t. i. kezelő hivatalokat tartanak fenn. Ezeknek az egyházközségi kezelő hivataloknak pedig a nagy egyházközségekkel együtt el kell tünni. Ami ilyen egyházközségi tisztviselő mégis marad, annak a fegyelmi ügyeit át kell utalni az egyházmegyei fegyelmi bíróság hatáskörébe.

A bírósági szervezet felfogásunk szerint így alakulna: Volna egyházmegyei, egyházkerületi és egyetemes egyházi bíróság. Mindegyiknek volna fegyelmi ügy mint közigazgatási ügyekben kompetenciája. Az egyházmegyei és egyházkerületi bíróságok tagjait válasszák az érdekelt egyházközségek presbyteriumai oly módon, hogy annak tagjaivá egyik fokon se legyenek az illető alakulat tisztviselői választathatók. Az egyházmegyei bíróság álljon egy elnökből, akit akár a lelkészek, akár a nemlelkészek sorából le-

hessen választani és két bíróból, akik közül az egyik mindenesetre lelkész, a másika pedig nem lelkész legyen. E bírók mellé választani kell akadályoztatás vagy érdekelttség esetére három pótbíró is, akik megválasztásuk sorrendjében hívandók be, ha szükség van rájuk. A bíróság mindig háromtagú tanácsban ítéljen. Mindazokat a jogokat, amelyek most az egyházmegyei bíróság elnökségének vagy lelkészi elnökének hatáskörébe vannak utalva, az egyházmegyei bíróság elnöke gyakorolja, kivéve a vizsgálóbiztos kirendelését, amennyiben az illető bírók mellé külön vizsgálóbíró és ennek helyettese volna választandó ugyancsak az egyházközségek szavazataival. Az egyházkerületi bíróság teljesen úgy legyen szervezve, mint az egyházmegyei, azzal a különbséggel, hogy ott a bíróság elnökén kívül négy rendes és öt pótbíró kell választani s a bíróság mindig öttagú tanácsban ítél. Végül az egyetemes egyházi főbíró-ságba elnököt, hat rendes és hét pótbíró az egyetemes zsinat válasszon a maga tagjai sorából; a határozathozatal mindig héttagú tanácsban történjen.

Ami a hatáskört illeti, a mostani törvény V. t.-c. 33. §-ában felsorolt közigazgatási bírósági esetekre változatlanul hagynók a mostani szabályt: elsőfokon ítél az egyházmegyei, másodfokon és végérvényesen az egyházkerületi bíróság. A fegyelmi ügyekre nézve pedig így állítanak fel a szabályt: Az egyházkerületi bíróság ítél első fokon az espereseknek, egyházmegyei gondnokoknak, valamint az elnökség kivételével az egyházkerületi tisztviselőknek és az összes tanároknak fegyelmi ügyeiben. Minden más esetben az egyházmegyei bíróság jár el első fokon. Az összes tanárok fegyelmi ügyeit azért utalják a kerületi bírósághoz, mert félszegnek tartjuk a mostani kétfelosztást, viszont az összes tanárok fegyelmi ügyeinek az egyházmegyei bíróság elé utalása több okból lehetetlen.

Az elsőfokú ítélet ellen mindig van helye felebezésnek, a másodfokú ellen csak az V. t.-c. 26. §. b) pontja esetében. A püspökök és egyházkerületi főgondnokok legnagyobb ritkaságszámba menő fegyelmi ügyeiben ez állások kivételes nagy tekintélyére tekintettel mindenesetre fenn kellene tartani a rendkívüli bíróságot, amelyet maga a zsinat alkotna meg.

Mindezekhez még azt tartanók szükségesnek, hogy az általunk említett egyetemes egyházi legfőbb bíróság, amely a fegyelmi ügyeknél a mostani konventi rendes bíróság helyébe lépne, egyszersmind legfőbb közigazgatási bírósággá is tétessék, nem ugyan azokban az ügyekben, amelyek most szerepelnek a törvényben közigazgatási bírósági esetekként, amelyekre nézve, — mint említettük — a mostani bírói hatáskört fenntartani kívánjuk, hanem az egyházi közigazgatási hatóságok eljárásai ellen emelt panaszok ügyében. Azt, hogy milyen esetekben kellene megadni a közigazgatási bíróság jogsegélyét, természetesen a legnagyobb körültekintéssel kellene megállapítani. Erre nézve kimerítő javaslatot tenni akkor, amikor még azt sem tudjuk, vajjon maga a felvetett gondolat tetszésre talál-e, részünkről felesleges munkának tartjuk. Csak példaképpen említjük meg, annak igazolására, hogy ilyen ügyek, amelyekben a legfőbb közigazgatási bíróság eljárása kívánatos volna, a közigazgatási legfőbb bíróság elé utalandó vitás kérdések gyanánt azokat, amelyek valamely

egyházkerületi tisztség betöltésének szabályszerűen megejtett volta, vagy az egyetemes egyház igazgatási költségeinek az egyházkerületek közötti megosztásának helyessége, vagy az adócsökkentési segély mérve tárgyában felmerülhetnek.

Egyebekben a törvénykezéstről szóló V. t.-cikket, olyan módosításokkal, amelyek az általunk javasolt szervezeti és hatásköri változtatásokból önként következnek, fenntartandónak véljük.

XVI.

Az egyházi adóról szóló III. t.-cikkel nem kívánunk bővebben foglalkozni. Mi ugyan sok tekintetben egészen másnak gondolnók el az egyházi adózást, mint ahogy azt az a törvény megállapítja, amely szerintünk nem helyes alapokra van építve és igazságtalan megterheléseknek okozója. Különösen nem tartjuk szerencsésnek, hogy a törvényhozás ma is megnyugszik abban, hogy az egyházi adóztatás jó szerint egészen az egyházközségeknek a joga, vagy inkább szomorú kötelessége legyen. Ám éppen ezen a téren lehetne velünk szemben azt az ellenvetést a legtöbb alappal tenni —, amiben hiszen valószínűleg így is lesz részünk — hogy nem ismerjük az életet és doktriner szempontok vezetnek bennünket. Amellett — mivel éppen a zsebkérdések érdeklik az embereket a legközvetlenebbül — nem is tartanók szerencsésnek, hogy az adózásra vonatkozó törvény különösebb nagy ok nélkül változtatva legyen. Ezek folytán mi a magunk részéről erre a törvényekre csupán annyi észrevételt teszünk, hogy az egyházi adók mindenestre készpénzben kivételének és fizetésének kötelezővé tételét szükségesnek tartjuk.

A IV., VII., VIII. és IX. t.-cikkekre vonatkozóan egyáltalán nincs észrevételünk.

XVII.

Hátra volna még, hogy a köznevelési és közoktatási szervezetről szóló VI. törvényekkel foglalkozzunk. Minthogy azonban e törvényeknek éppen a bennünket közvetlenül érdeklő része, amely a főiskolákról szól, meglehetősen kevés szabállyal beéri, a többi része meg nyilván alapos és bő bírálatban fog részesülni a megfelelő érdekelt intézetek tanári és tanítói testületei részéről, úgy véjük, hogy e törvényekkel is röviden végezhelünk.

Általánosságban csak annyit kívánunk előre bocsátani, hogy az egész iskola-ügynél minden vonalon a szakszerű igazgatásnak kívánnánk minél nagyobb teret biztosítani, és pedig nemcsak olyan értelemben, hogy a tanügyi igazgatásban a tanítással foglalkozók minden fokon megfelelő helyet kapjanak, hanem olyan értelemben is, hogy amennyiben valamely tanügyi igazgatási szerv többféle szakra kiterjedő hatáskörrel bír, megalkotásánál mindegyik szaknak megfelelő képviselése intézményesen biztosítva legyen. Ennek hiányát lehet ma érezni az egyházker. tanügyi bizottságnál is, amelyre nézve csak annyit rendel a törvény, hogy „szervezetét a középiskolákra és a főiskolai tanszakokra tekintettel az egyházkerület szabályrendelettel állapítja meg”; valamint az egyetemes tanügyi bizottságnál is, amelyről rendeli ugyan a törvény, hogy „abban minden iskolánemnek megfelelő szakszerű képviselése legyen” — valójában

azonban tudtunkkal nincs és mostanában nem is volt a tagjai közt egyetlen népiskolai tanító sem és például ezidő szerint nincs a rendes tagjai közt egyetlen jogtanár, nemcsak tényleg szolgáló, de nyugdíjban levő sem. Egyébiránt a szakszerű képviseletet e testület megalkotásának mostani módja szerint bajos is keresztül vinni. Az egyházkerületek egykori teljes különállásának emléke érvényesül az egyetemes tanügyi bizottság megalkotásánál is, egyenlőszámú tagokat kell választani mindegyik egyházkerületből s ilyen módon a szaktekintetek a kerületi tekintetek mellett háttérbe szorulnak.

Közelebb térve a törvénynek a főiskolákról szóló részére, a 106. §-ban egyes tanszékek felállítása iránt az egyházon kívül álló fenntartóknak adott joggal kapcsolatban arra hívjuk fel a figyelmet, hogy ezen idegen fenntartók által fenntartott tanszékeken lévő tanároknak egyházunk irányában elfoglalt helyzetét részletesen szabályozni kívánatos. Vannak jogakadémiai, amelyeken az idegen fenntartó a tanszéket alapítólevelében kikötötte, hogy arra a tanszékre ő választja meg a tanárt és pedig vallásfelekezetre való tekintet nélkül. Tudomásunk szerint Kecskeméten volt is már római katolikus tanár, de Máramaros-szigeten is vannak ilyen tanszékek. Ez ugyan a törvény 109. §-ával, amely a tanároktól minden kivétel nélkül megkívánja, hogy az evangéliumi vallások valamelyikéhez tartozzanak, némileg ellentétben áll, de az ilyen alapítás elől elzárkózni az intézet érdekében nem lehet. Viszont ennek folytán szükséges világosan kimondani, hogy a vallásra vonatkozó kívánalom kivételével a többi szabályok ezekre a tanárookra is állanak, hogy fegyelmi tekintetben ezek is az illetékes egyházi bíróság alá vannak vetve s rájuk nézve a 110. §-nak megfelelő valamely rendelkezést szintén kell tenni. Ez a 110. §. t. i. arról szól, hogy a tanárok a vallásosság, egyháziasság ápolásában jó példával tartoznak járni. Ezt a más vallásfelekezethez tartozótól nincs okunk kívánni, a vallásfelekezeten kívülállótól meg, — ha ilyen választatik meg — nem is kívánhatjuk. Ellenben azt mindenesetre meg kell kívánnunk, hogy a mi iskolánknál alkalmazott tanár vallásunkat, egyházunkat s annak intézményeit tiszteletben tartsa.

Viszont azzal, hogy a rendkívüli tanárookra is kiterjeszti a vallásra vonatkozó összes szabályokat (109., 110. §§.) a törvény határozottan túllő a célon, mert ahogyan a törvény a rendkívüli tanár fogalmát felállítja, ezek és az iskola között esetleg oly laza a kapcsolat, hogy annak alapján még a házasság ügyébe is beavatkozni teljes lehetetlenség.

Im ismét kénytelenek vagyunk a tanárok házasságának kérdését szóvá tenni. Nem habozunk kijelenteni, hogy mi a törvénynek azt a rendelkezését, amely a lelkészekről, tanítóktól és tanároktól megkívánja, hogy csak bizonyos vallásfelekezetekhez tartozó nőekkel köthetnek házasságot, sem emberileg igazságosnak, sem egyházunk szabad szellemével meg egyeztethetőnek nem tartjuk. A mi egyházunk nem tarthatja hivatásának sem a proselyta-szerzést, sem a képmutató helyzetek szaporítását. Mit ér a mi egyházunk azzal, ha valaki a ránézve előnyös házasságért látszatra megtagadja addigi vallását, amelyhez titokban, mint hile szerint im üldözöthöz, annál erősebben ragaszkodik? Mi ilyen szabályt a lelkészekre

nézve sem állítanánk. Sokkal inkább helyén való volna, ha a gyermekek vallásos nevelésének egyházunk javára biztosítása tételnék általában kötelezővé. Ám ha még ez a szerencsétlen rendelkezés benne marad is a törvényben, akkor is kérjük a főiskolai tanárookra nézve a mellőzését. A főiskolai tanárok nem élnek úgy a nép közt, hogy az a szempont, ami a múlt zsinaton főérvül elhangzott: az egyszerű gondolkodású emberek megbotránkozása náluk bekövetkezhetnék. Velük szemben marad tehát egyedül az az érv, hogy az egyház szolgálatában állnak. Azonban tán még sem adjuk el testünket-lelkünket, érzelmeinket azért a fizetésért. És ha ez az irányadó, akkor tessék azt is kimondani, hogy az egyház fizetésszerű szolgálatában levő minden embert kivétel nélkül terhel ez a kötelezettség. Sőt — hiszen nemcsak kenyérral él az ember — tessék kiterjeszteni azokra is, akik nem a megélhetésért, hanem egyéb előnyökért szolgálják az egyházat.

A 112. §-ból csak a két első mondatot kell meghagyni.

A főiskolai tanács tagjai számának maximumát kettőnél több szakos főiskoláknál 12-ben óhajtjuk megállapíttatni.

Egyebekben a mostani törvény változatlanul maradhatna.

Ime, ezekben van szerencsénk előterjeszteni az új törvényalkotás alkalmával figyelembe venni kért észrevételeinket és javaslatainkat.

Tudjuk jól, hogy az eszméknek felvetése még nem elég, és szükséges azoknak megfelelő testet is adni. Mint elől is jeleztük, mi magunkat a kodifikatori munkára hivatottaknak nem tarthatjuk. Ám ha szükségesnek méltóztatik látni, arra vállalkozunk, hogy a törvény egyes részeit, nevezetesen az általunk ajánlott új intézményeket illetően, szövegbe foglalni is megkíséreljük.

Erőpazarlás

Mély tisztelettel a zsinatelőkészítő tényezők figyelmébe.

I.

Napjainkban mind sűrűbben s hova-tovább mindig riasztóbban jajdul fel a panasz, hogy református anyaszentegyházunk régi ereje hanyatlóban, hogy más felekezetekkel, de különösen a diadalmasan előnyomuló r. kath. klerikalizmussal, meg a magukbálványozó s az általuk támasztott zavarosban halászni kívánó atheisták és egyéb „vallás-erkölcsi szabadúszók” táborával szemben mind kevesebb sikerrel álljuk a versenyt, hogy pusztulunk, veszünk: ahelyett, hogy új tereket hódítanánk, a régiékből is egyre többet veszünk.

Ama külső és belső okok egész komplexumát, melyek egyházunk ezen aggasztó helyzetét, immár komplikált betegség formájában mutatkozó erőtlenedését előidézték, sőt manapság is napról-napra súlyosabbá teszik, tárják fel, — aminthogy nem kis idő óta dicséretes buzgósággal teszik is, — nálam hivatottabbak. Még pedig minden egyes bajnak okát,

diagnózisát lehetőleg arra leghívatottabb specialistáink, igazi hozzáértőink. Az ő együttes consiliumukból bizonyára legkönnyebben megszületik majd, szülessék is meg mielőbb, a remedium, a gyógyulásra, egyházunk újabb megerősödésére vezető erélyes és erőteljes mentő actio.

Én ezúttal csak *egy* okra kívánok erőltlen szavammal rámutatni: egy olyan okra, amely hivatásomnál fogva hozzám közel esik és amelyről teljes meggyőződéssel hiszem és vallom, hogy nem csekély jelentőségű.

Ez az ok az, hogy egyetemes egyházunk az egyház-építés és megerősítés nagy munkájában nem használja fel eléggé azt a nagy szellemi, erkölcsi erőt és energiát, amely a református tanárságban és tanítóságban rendelkezésre állana.

Nem csak nem használja fel, de sőt eldobja és mintegy elidegeníti magától (már most előre jelzem, hogy ezt csak bizonyos irányban és bizonyos, alább érintendő megszorítással értem) és így valóságos erő-pazarlás az, amit e téren tanusított magatartásával végbevisz.

Súlyos szavak, melyek magamforma parányi embernek szájából világgá eresztve „J' accuse”-szerű vakmerőségük miatt talán a komikum mindent elsőprő lavinájába burkoltan és azzal súlyosbítva hullanak vissza a kimondó fejére. Kimondom mégis, mert kimondásukra a legtisztább jóhiszeműség és szilárd meggyőződésem adja a bátorságot és erőt.

Értelemüket pedig az alábbiakban próbálom kifejteni:

A tanár- és tanítókérdésnek mai értelemben vett súlyos problémája tudvalevőleg csak az 1868. évi XXXVIII. és az 1883. évi XXX. törvényekkel, ezek óta vonult be egyházunk közéletébe.

Addig csekély létszámú tanárságunk és tanítóságunk annál harmonikusabban olvadt és olvadhatott be az egyházi élet és köztevékenység egyetemes és egyenlősítő folyamába, mert hiszen a tanárok, tanítók jó részben, mondhatni a színe-java, maguk is teológiát járt vagy végzett egyénekből kerültek ki. — „Minden pap (vagy a legtöbb és legtehetségesebb) a tanítóságon kezdte és minden tanító (a legtöbb és legtehetségesebb) előtt nyitva állott az út a legjobb papságokig” — írja dr. Ferenczy Gyula a Debreceni Prot. Lap egyik cikkében (1910. évf., 5. sz.). A tanterv és tananyag szintén sokkal inkább magának az egyháznak, mint a világi életnek igényeit és követelményeit szolgálta. Szóval nem volt sem személyi, sem tárgyi ok, mely a szűkebb értelemben vett egyház és a tanügy kezelői, meg képviselői között bármilyen disharmóniára okot és alkalmat adhatott volna.

A fentebb idézett két törvénycikk azonban forradalmi módra nagyszabású változásokat idézett elő. Tanár- és tanítóképzésünk átalakulván, jobban mondva megteremtődvén, átalakult a tanári és tanítói státus is s egyúttal a réginek ma már 8—10-szeresére nőtt, emelkedett. Tanterveink az állami alkotások, meg általában a rohamosan haladó kor nyomása és hatása alatt szintén óriási változásokon mentek keresztül. Az Abc, a biblia, az énekes-könyv, meg a Kis tükör mellé az újabb tárgyakkal és tankönyveknek egész özöne járult, melyek alatt ma egyaránt görnyed tanár, tanító, diák, meg a legkisebb elemista is. Egyszóval tanügyünk hirtelenül fejlődő kamasz

módjára, váratlanul megnőtt, megdalmahodott, egy kicsit tán el is kapta a világi szellem (nem csak ő felelős érte, nem is ő első sorban, hanem a környezet, amit más szóval a kor követelményeinek nevezünk), úgy, hogy az alma mater: az anyaszentegyház még most sem tudja, még ma sem eszmélt rá: voltaképpen mit csináljon, mit kezdjen vele?

Komolyabban szólva: a korszakalkotó változásoknak idestova félszázados évfordulóján úgy állunk, hogy egyházunk még ma sem bírta e változásokat kellően asszimilálni s az elkerülhetlenül rázúdult tanügyi tényeket alkotmányi szervezetének régi keretébe beilleszteni, vagy e kereteket a helyes és teljes befogadás, meg az asszimilálás céljaira kellően átreformálni. Meri magától az átreformálás munkájától, ha helyes útját-módját megleli, bizonyára nem idegenkedett volna: egy percig sem tudom kétségbe vonni. Hiszen „református” elnevezése, meg a helyesen értelmezett kálvini szellem egyenesen kötelezi rá.

1881 óta tartott újabb zsinataink megpróbálták e tekintetben egyet-mást, különösen a legutóbbi, de e próbálkozások, részint mert félrendszabályok voltak, részint mert helytelen irányba terelődtek, mind nem hozták meg a kellő sikert.

Ugy, hogy komoly aggodalommal kell még ma is megállapítania minden elfogulatlan szemlélőnek: egyházunk a maga újabbkori tanügyével és tanügyi intézményeivel olyanszerű groteszk látványt nyújt ma is, mint Arany—Vojtina óriás kigyója:

... mint midőn az óriás boa
Nagy martalékkal hömpölyög tova,
Gímet rabolván vagy bölény-tinót,
Fél testtel amely még száján kilóg,
Hétszámra hordja az ág-bogas fejet,
Vélné az ember, egy erdőt evett,
Hét számra látni, hogy szerv és idomra
Különböző táppal vesződik gyomra“.

Sőt a helyzet egyházunkra nézve annyiban valóságosabb, mert nem hétszámra, hanem évtizedek óta hordozza immár a megemészteni, asszimilálni nem tudott nehéz táplálékot. Nem csoda így, ha súlyos gyomorkatarrhus és főfájás tünetei mutatkoznak nála.

S abban a vitában, hogy ki az oka, ki a felelős, hogy az asszimilatio mindmostanig nem mehetett végbe, a szembeszálló tényezők egymásra hártják a felelősséget. A boa a gímet, ez meg azt okolja.

II.

A hivatalos egyház és képviselői, különösen a lelkeszi kar részéről régóta és sokszor felhangzik a vád, hogy a mai tanárok, tanítók nem eléggé egyházas érzésűek, gondolkozásúak és viselkedésűek, bizonyos „elkülönző vágy” (Sonderzug) jellemzi őket, mint ama nagy Húsvéti cikk, azaz, hogy a Boischafter mondaná: az állam felé gravitálnak, annál is inkább, mert ma már jórészt onnan kapják fizetésüket stb.

Vannak, akik ilyenmű tapasztalataiktól, másrészt az iskolafentartásnak a növekedő államsegélyek ellenére is egyre nehezedő anyagi gondjaitól, végre ama nézetüktől és meggyőződésüktől is sarkalva, hogy elvilágiasodott iskoláink nem is tesznek többé olyan nagy szolgálatokat az egyháznak, mint a régi

időkben: egyenesen az államosítás mielőbbi és az egész vonalon leendő végrehajtását sürgetik.

Pedig amilyen igazságtalan és alaptalan fenti vád általánosságban, olyan veszedelmes és következményeiben kellően meg nem fontolt, a minden áron való és mielőbbi államosítás szándéka.

Lehetek, sőt bizonyára voltak, lehetnek, sőt bizonyára vannak, lesznek is mindig a tanárság és tanítóóság nagy statusaiban, mint mindenféle hivatali osztályban és társadalmi branchéban, — magában a lelkésziben is — sajnálatosan kivételes egyéniségek, kivélni való elemek, akik fenti vádakra méltán rászolgáltak és rászolgálnak. Rá esetleg a törvény megtorló §-ainak alkalmazására is: ám alkalmazásának is minden esetben teljes szigorral ellenük. De egyesek hibáiért az összességet tenni felelőssé, egyesekre illő vádaktól egész statusokra varrni a hímet: semmiképpen sem igazságos és nem helyes általánosítás. A magyar református tanárság és tanítóóság egyetemének hite és egyháza iránti hűségét, ragaszkodását a gyanúnak még árnyéka sem érheti ma sem. A rájuk bízott tanuló-ifjúságot kifogástalan kálvinista szellemben nevelik ma is. Az azonban nem tagadható, hogy az iskolán kívüli egyháztársadalmi élet mezején bizonyos elkedvetlenedés vett rajtuk erőt, minélfogva az egyházépítésnek a tantermen kívüli munkájában inkább bizonyos rájuk kényszerült passzivitás, mintsem a bennük rejlő nagy szellemi és erkölcsi erőnek megfelelő s ezektől elvárható aktivitás jellemzi ez idő szerinti szereplésüket, magatartásukat. Azt már persze a psychologusok vannak hivatva megmondani, hogy vajjon ez az elkedvetlenedés, amely a mostanában megindult parochiális körű munkásság kezdetén is érezteti hatását, előbb-utóbb nem hatol-e még beljebb, be a tanterembe is, s nem fogja-e kedvezőtlenül befolyásolni magának a tanításnak szellemét és intenzitását is?

Ma még, Istennek hála, idáig nem jutottunk. Épen azért sürgetően szükségesnek vélném, hogy ennek elhárítására és kiküszöbölésére a fent jelzett elkedvetlenedés okainak megszüntetésével — csakis ezzel, mert a hatalmi szó és retorzió magában, e téren rosszabb orvosság a betegségnél — a kellő praeventív intézkedések mielőbb megtörténjenek.

Ami az államosítás kérdését illeti, erre vonatkozólag közbevetőleg csak annyit legyen szabad megjegyezni, hogy erről jobb semmilyen formájában nem beszélünk.

Anélkül, hogy az összes felekezetek, tehát első sorban a r. kath. egyház is, szintén ne államosítanának, — ami pedig utopia, — gondolom, nincs egyetlen kálvinista ember sem, aki komolyan gondolna rá. Mert a részleges államosítás, hogy t. i. egyedül csak mi, reformátusok adjuk fel felekezeti iskoláinkat, egyházunkra nézve egy lenne az öngyilkossággal.

De erősen kétséges, hogy üdvös lenne-e egyházunkra, hitéletünknek csakugyan felszabadulására és megizmosodására vezetne-e maga az általános államosítás is?

Az Úr „szőlője“ s vele együtt ama bizonyos „veteményes kert“ elvégre ma már annyira sokoldalú, sokféle irányban szakszerű, annyira belterjes és intenzív munkálkodást kíván, annyi dolgot ad a mindenféle metszésekkel, kapálással, homlitással, a különböző tőkéknek és vesszőknek egyéniség sze-

rinti kezelésével, a filloxera és lisztharmat, meg egyéb gombák, bacillusok és dudvák elleni védekezéssel, a hitbéli érzelmek annyira nem izolálhatók, annyira összefüggnek műveltségünknek, lelkünk gondolat- és érzésszel tartalmának egyéb elemeivel: hogy mindezzel a magára maradt lekipásztor, a paedagogia szakképzett vincellerjeinek segítségével nélkül aligha tudna sikerrel megküzdeni. De nem is lehet az egyház jövőjére, fennmaradására nézve soha közömbös, hogy a leendő egyháztagok, az ifjú generáció milyen iskola légkörében nyerik nevelésüket. Mert bármennyi zokszó essék is manapság iskoláink szelleme ellen, tagadhatalan és elvitázhatatlan, hogy mai iskoláink légköréhez is mégis csak a kálvinista szellem atomjai szolgáltatják a legjelentősebb és legerősebb együtthalót, melyek beszívódván a gyermeki és ifjú lélek porusaiba, éreztetik hatásukat majdan a felnőtt ember érzés- és gondolatvilágában is. Az államosítás esetén megmaradó 1—2 vallásóra korántsem tudná megteremteni vagy pótolni e közszellemet. S a lelkészeknek leghatványozottabb, legkitünőbb templomi szolgálata és cura pastoralisa sem végezhetné és pótolhatná teljesen a tanári és tanítói munkát. Már maga az a tudat, hogy vannak kálvinista iskolák, hogy ezekben az iskolákban élnek keresztül 4—12 esztendő, lehetetlen, hogy bizonyos kapcsolatot ne teremtsen a növendéksereg, a tanuló-ifjúság és az egyház között, bizonyos kötelesség- és hálaérzetet ne gyökereztesse meg előbbi lelkében utóbbi iránt. Hiszen száz meg ezer tapasztalat bizonyítja azt is, hogy még más vallású embertársaink közül is azok tanúsítanak egyházunk iránt legtöbb figyelmet, megértést, barátságot és jóindulatot, akik valamikor tanítózeteinknek voltak növendékei. Iskoláink szelleme tehát még azoknak lelkében is nyomot hagyott. Hogy az államosítás egyházunkra nézve mennyi kockázattal, milyen veszedelmekkel fogja járni, de hogy magának az államnak szempontjából sem lenne minden tekintetben üdvös és kívánatos: figyelemre méltó érvekkel mutat rá legközelebb Nagy István a Prot. Szemle 1912. évi november—decemberi számaiban.

Az ellenük hangoztatott fenti vádakkal szemben viszont a tanárság és tanítóóság azt panaszolja, hogy a hivatalos egyház részéről nagyon sokszor és sok tekintetben rideg és bizalmatlankodó elbánásban részesülnek, az iskolán kívüli egyházi élet mezején kellően elismerve és méltányolva még ma sincsenek, kellő képviselő részükre a közigazgatásban, törvényhozásban, még inkább a különféle bírósági fórumokon még ma sincs biztosítva. Kötelességeik ugyan részletesen és szigorúan megszabják, ami jól is van így, nincs is ellene távolról sem kifogásuk, de megfelelő méltányos jogokkal nem rendelkeznek. De nobis sine nobis-féle elvek szerint folyik róluk és felőlük az intézkedés és ítékezés szinte az egész vonalon. Mintha nem is volnának méltók és alkalmasok arra, amire lelkész és bármiféle foglalkozású világi egyének egyformán jogosítva és képesítve vannak, hogy t. i. az egyházi bíraskodásba mint bírák, ők is bevonassanak. Egyszóval mintha a Geleji-féle kánonok fölényes és rideg exkluzivitása érvényesülne velük szemben még ma is, amely szerint: iskolaigazgatók és tanítók „kéretlenül az egyházközség dolgaiba ne elegendjenek“ stb.

(Folyt. köv.)

A középszabolcsi egyházmegye közgyűlése.

Jubiláris hangulatok között tartotta egyházmegyénk tavaszi közgyűlését folyó évi április hó 16-án Nyíregyházán a tíz évvel ezelőtt létesült egyházmegyei leányintézet nagytermében. Görömbey Péter esperes s Gencsy Albert gondnok elnöklése mellett. Kellemes és felemelő érzéseket fakasztott sokak lelkében, melynek nem egy világi tag kifejezést adott, azon körülmény, hogy mindenekelőtt éneklésben öntöttük ki lelkünk felfakadó buzgó érzéseit, melyet még fokozott esperes úrnak mindvégig alkalmoszerű szép imádsága.

Az egyházmegyei leánynevelde 10 éves fennállásának évfordulója, s az a mindnyájunk figyelmét lebilincselő esperesi megnyitó, mely az intézet történetét adta elő híven, ékesszólóan s lelkesítő hangon, ünnepélyes érzések közé ringatott bennünket.

Bár a teljes elismeréssel s hálás köszönettel fogadott ünnepi beszédre nézve közgyűlésünk elhatározta, hogy a gyűlés jegyzőkönyvében s azonfelül körülbelül 1000 példányban kinyomattassék, nem lesz érdektelen, ha ebből az intézet keletkezésére, fejlődésére s jelen állapotára vonatkozó néhány fontosabb mozzanatot kiemelek.

Mint sok más nemes kulturális intézmény, ez is kicsiny mustármagból növekedett terebélyes fává. Az intézet létesítését célzó első lépések még b. e. Lukács Ödön esperes idejében történtek. Az egyházkerület még 1884-ben kimondotta, hogy az intézetet segíyezni fogja. Az 1893. évi számvévesztési gyűlés jelentése szerint 22 forint 45 krajcár helyettesített takarékpénztárba nőnevelő intézetre. Milyen szerény, milyen kicsiny kezdet!... Több rendbeli előintézkedések megtétele után az 1898. évi szeptemberi egyházmegyei gyűlés tett nagyobb horderejű lépést azon határozatával, mely szerint „az eddigi szűkebb körű bizottságot a vármegyei társadalom vezető férfiai és hölgyeiből kiegészíti olyan céllal, hogy e nagy bizottság alapgyűjtés eszközlése végett szöveget, felhívást bocsásson ki, a gyűlést fogalatosítsa, az egyház főhatóságát is régebben tett ígéretének beváltása végett megkeresse, módokat, terveket készítsen a nőnevelő intézet mielőbbi létesítésére“.

A kiküldött bizottság buzgalma, a kegyes adományozók áldotlkészsége Nyíregyháza város telekadományozása s az Egyházkerület anyagi támogatása lehetővé tették, hogy a körülbelül 30,000 koronányi elkölthető összegre támaszkodva a még ennél is nagyobb értékű telken az építkezést már 1912. év tavaszán megkezdjék.

A leánynevelde Isten segítségével 1912. évi szeptember 10-én ünnepélyesen megnyitott. Hogy milyen szükséglet pótló s szerény keretei között is mily nagy jelentőségűnek tartották általában ez intézmény létesítését, mutatja az, hogy az egyházmegyén kívül Szabolcs vármegye, Nyíregyháza város s a helyi hatóságok vezető emberei szinte kivétel nélkül megjelentek az ünnepélyen.

Ha meggondoljuk, hogy az intézetben 10 év alatt 291 növendék növekedett, s az összes bevétel 200,197 korona, az összes kiadás : 195,429 korona volt,

s hogy az épület, felszerelés, telekérték ma már a 200,000 koronát meghaladja, lehetetlen, hogy szívünk Isten iránti hálával s a nemes adakozók, fáradhatatlan vezetők iránti lelkes elismeréssel ne teljen meg, látva a kitartó munka nyomán fakadt áldásos eredményt.

Álljon még itt ezzel kapcsolatban az ünnepi beszéd befejező része, mely így hangzott :

„Szívünknek minden nemesebb érzései, lelkünknek legtisztább gondolatai emelkedjenek fel az imádság szárnyain a gondviselő, a jó, a bölcs, a szeretetteljes mennyei Atyához, a mindenség alkotója és fenntartójához : Istenhez, hogy munkáinkat, igyekezetünket, törekvéseinket, áldozatainkat ilyen nem remélt sikerrel koronázza ! Az áldozók és munkások valóban meg lehetnek áldozataik és munkájokkal elégedve, mivel nem hiába áldoztak és nem hiába munkálkodtak, hanem amellet, hogy sok szülőnek, sok kedves leánygyermeknek alkalmat adtak a szív és lélek nemesítésére, a gyermeki elme kiművelésére, amellet egy jelentékeny kulturális intézményt is hoztak létre, mely a jövőben is terjeszteni fogja a világosságot, az Isten- és emberszeretetet. Jézus evangélioma alapján, mely Istennek hatalma minden hívőnek idvességére ! S ezek mellett ápolni fogja az imádott magyar hazának az önzetlen szeretetét is.

De emlékezzünk hálával és tisztelettel azon jótétezők felől is, akik szent törekvésükben támaszaink és segítségünkre voltak ! Elsőrenden egyházkerületünk vezető embereiről, akik az építkezésnél (6000 korona) és a fenntartásnál is (eddig évi 1000, jövőre már évente 1500 koronával) támogattak. Emlékezzünk hálával és tisztelettel Nyíregyháza városára, mely intézetünk elhelyezésére ezen értékes, alkalmas, szép telket adományozta. Azon fenkőlt gondolkozású grófnőkre : Gróf Degenfeld Anna herceg Odeschalehi Gyuláné, gróf Degenfeld Ilona Tisza Kálmánné, gróf Degenfeld Berta báró Podmaniczky Gézőné, gróf Degenfeld Emma gróf Károlyi Tiborné s a többi már előbb megnevezett áldozatkész egyesekre, egyházakra és testületekre, akik áldozataikkal bennünket e szent munkában segítettek !

Ezen szerény intézetre pedig kérjük az Isten áldását azon forró óhajlással, hogy Isten oltalma mellett álljon és virágozzék az idők végéig !“

Az ünnepi beszéd nyomán fakadt lelkes hangulatot borongó érzések váltották fel az esperesi időszak jelentős tárgyalásánál. Utolsó összejövetelünk óta sűrűn aratott köztünk a halál. Biky Károly szatmári lelkész és esperes, egyházi életünk e tevékeny buzgó munkása, gróf Vay Adám, vajai földbirtokos, az ősi nemzeti hagyományok letéteményese s méltó képviselője, Vitéz János, a pátriárchái kort ért nyugalmazott lelképásztor, ki főként az egyházmegyei lelkész gyámintézet ügyeinek szeretetteljes gondos kezelésével, mely az ő ideje alatt 18,000 koronáról 100,000 koronára emelkedett, szerzett elévülhetetlen érdemeket : Veress János paszabai lelkész, ki szintén gyámintézetünk pénztárnoka volt, ki mint egyházának fáradhatatlan munkása, úgyszólván a porból, a romok közül új életet teremtett maga körül, s mondhatni egy egész életre kiható egyházépítő munkát végeztet : Hídegy József tornyospálcai lelképásztor, a felsőszabolcsi egyházmegye főjegyzője, kivel a régi egyházmegye keltélválása előtt kedves kötelekék

fűztek össze bennünket, kiről igazán elmondhatjuk, hogy hű szolga, jó ember, s jóbarát volt mindenkori: Sassi Szabó Lajos egykori kitűnő vajai tanító, ki különben régi idők óta nyugalomban élt — elhunytak, elköltöztek, itt hagytak bennünket fájdalommal s a megszorodott családok iránti részvétellel szívünkben, hirdelve nekünk az irás tanítását: „Az igazak fénylenek, mint a nap s az igazaknak emlékezete áldott”.

De valamint a külső természetben a ború és derű változtatják egymást, azonképen van ez az embervilágban is. A fenti szomorú esetek után az időszak jelentés egy kiemelkedő, derűs jelenségre irányította tekintetünket.

Pásztor István kállósemjéni lelkipásztor 50 esztendő óta munkálkodik az Úr szőlőjében. Szerény-sége, igénytelensége mellett is szép, példányszerű s követendő e nagyrabecsülendő lelkipásztor-társunk élete. Az a 82 év, mely Isten kegyelméből neki adatott, nagy küzdelmekkel s nagy tanulságokkal teljes idő volt. Mint 17 éves ifjú — megihletve a hazaszeretet géniusától — ő is beáll a megtámadott hazát védő honvédség kötelékébe. Végig küzdi a szabadságharcot, nem egyszer megsebesül, majd annak leverése után bújdosik s 1850 január havában újra beiratkozik a sárospataki főiskolába, honnan a theologia elvégzése után segédlelkésznek Balkányba hivatott. A kállósemjéni egyház 1863-ban választja meg rendes lelkészeül. Az elmúlt harcok után új harc vár rá, az életnek súlyos, nehéz küzdelme. Az egyházi épületek szinte lakhatatlanok, a templom roskadozóban, a nép szegény, földje nincs, legnagyobb részét zsellérekből áll. S még hozzá erős idegen vallásfelekezettűek közé ékelve a felszívódás veszélyének is ki van téve. S ma 50 év eltelle után el lehet mondani, hogy a kállósemjéni egyház egy kellemes, rendezett viszonyok között élő egyház képét mutatja. S mindez annak a fáradhatatlan missziói munkának az eredménye, mellyel Pásztor István öt évtizeden át méltóvá tette magát arra, hogy tisztelettel hajtsuk meg előtte az elismerés lobogóját, kérve a Mindenhatót, hogy árássa el e derék lelkipásztort, családját, gyülekezetét minden áldásával. Mivel a zordon időjárás miatt gyűlésünkön meg nem jelenhetett, a további ünneplés ügyében közgyűlésünk a lelkészegyesülethez átirta.

Az időszakai jelentéssel kapcsolatosan örömmel értesült közgyűlésünk arról, hogy Andrassy Kálmán tanácsbíró 1912. évi október 3-án Budapesten a belmissziói értekezleten nagy elismeréssel fogadott értekezést tartott. Az elismeréshez a maga részéről is szíves készséggel csatlakozott.

Mint újonnan választott lelkészek állásukban megerősítették: Gönczy János Nyíribronyba, Kálmán Dezső Pazonyba, Jánthó Sándor Nyírbárányra.

A tanítói karból: Diószegi Mihály Nyírbárányra, Orgován József Sényőre, Balla István Nyírbárányra.

Nem tekintve a kerületből leginkább tudomásulvétel s mihez tartás végett a leküldött fontos ügyeket, nagyszámú s nem csekély jelentőségű tárgya volt közgyűlésünknek.

Hosszasabban időztünk az ifjúsági s tanítói könyvtárak létesítésére vonatkozó felsőbbhatósági leiratnál. Igen sok egyház van nálunk is ép úgy, mint a többi egyházmegyénkben, melyek az egyház-

kerület idevonatkozó rendelkezésének részben vagy egészben máig se tettek eleget. Minthogy a felsőbb hatósági leirat meglehetősen szigorú intézkedéseket helyezett kilátásba, közgyűlés érezvén a felelősség súlyát, mely ebben a kérdésben nemesak a felsőbbhatósági rendelkezésekkel, de szegény kis gyülekezeteinkkel szemben is reánehazodik, szükségesnek tartotta, hogy véleményét s álláspontját körvonalozza s azzal a tiszteletteljes indítvánnyal járuljon a főtiszti egyházkerület elé, hogy a beíratási díjából 25 vagy 30% — minthogy a teljes összeget behajtani semmiféle eszközzel se lehet behajthatatlannak tekintessék.

A szegénység, melyre iskolai év elején még a drága tankönyvek beszerzéséből kifolyólag is elviselhetetlen teher nehezedik: a szükség, mely a különféle eddig szedett s fontos szükségleteket pótló iskolai díjak megszüntével előállott, melyeket csak igen kis részben pótolnak a kívülről jött szűkös segélyek; a beíratási díjak terhére már régebben megrendelt Tanítók Lapja, a szegény tanulók részére az egyházak által több-kevesebb összegig beszerzett s beszerzendő tankönyvek stb., stb. lehetetlenné teszik, hogy az ifjúsági, tanítói könyvtárak részére a teljes 100% erejéig történjenek megrendelések. Különben egyházainkra kívülről ily súlyos terheket rakni a zsinat-presbyteri elv szigorú szem előtt tartása mellett alig lehet. S épen nem csudálkozhatunk rajta, ha sok egyház ebben a helyi autonomia sérelmét látja s úgy tekint az, mint amely által büdzse jogától bizonyos mértékben megfosztatik. Mi lesz a sorsa indítványunknak, nem tudhatjuk. Mindenesetre reméljük, hogy az illetékes hatóságnál meghallgattatásra talál.

Egyik nagyfontosságú tárgy volt — tekintettel a közelgő zsinatra — az egyházi törvények revisiójának a kérdése. Bár a Lelkészegyesületben nemrég megjelent s igen előkelő forrásból származó tájékoztató megjegyzések, melyek szerint új törvénykönyv alkotására, amint ezt az eddig közzétett munkálatok célozzák, gondolni se lehet, sőt még a stílárius módosítások eszközlése is nagy akadályba ütközik, az 1914-ben összeülő zsinat, tekintettel az elkerülhetetlen változtatásokra, valószínűleg csak egy novelláris pótlással toldja meg a meglevő törvénykönyvet: meglehetősen szűk korlátok közé szorították a törvény változtatására vonatkozó észrevételeket s az ennek alapján szerkesztett egyházmegyei javaslatot: sok értékes és találó megjegyzés hangzott el ebben a kérdésben, s Korocz József főjegyző összesítő munkálatát, mely az előző napi értekezlet megállapodásai s az egyes előadók munkálatainak az alapján készült, elismeréssel tette magáévá közgyűlésünk. Vass Mihály felsőszabolcsi esperesnek a belkörü tűzkárbiztosításra vonatkozó általánosan ismert javaslatát egyhangúlag elfogadta közgyűlés.

Majd nevezett főjegyző két rendbeli javaslata került tárgyalásra. Az elsőben indítványozza, hogy kérje fel egyházmegyénk a főtiszteletű egyházkerület útján a főtiszteletű konventet, hogy református népünk számára egy legfőlebb 1 koronaért árusítható imakönyv iratásáról s kiadásáról gondoskodni méltóztassék. Igen szép indokolással s meggyőzően fejtegeti, hogy a régi egyszerű vallásos és erkölcsös élet bomladozik: a dekadens és destructív irodalmi termékek káros hatása mindenütt felismerhető. Ostromolt régi hitváruknak védelmezésében hatalmas segítség

lesz ez, ha a biblia és zsolthár mellé oda kerül a legszegényebb családok asztalára is. Konfirmandusoknak milyen kedves és hasznos ajándék lenne ez az olvasó imakönyv, s nem lennénk kényszerítve arra, hogy kis bibliákat osztogassunk olyan szülők gyermekeinek is, kiknek már több gyermekök részesült hit-erősítésben, s 4—5 kis biblia is van a családban, holott imakönyv talán egy sincs. Közgyűlésünk az indítványt természetesen magáévá tette s indítványozónak e valóban korszerű s híveink lelki szükségletét, külső-belső körülményeit éles szemmel felismerő s egy nagy hiány pótlását célzó indítványának megtételéért elismerését nyilvánította.

Korocz J. főjegyző másik indítványa arra vonatkozik, hogy kéressék fel a főtiszteletű konvent, hogy az Egyetemes Névtár a f. évi példánymegjelenése után csak minden 4-ik évben adassék ki. Minthogy ez a mű egy éven át oly kevés változást rögzíthet meg, hogy ezért az összes egyházakat évi 4 koronával megterhelni s ezen a címen 8—10,000 koronát sokkal hasznosabb érdekektől elvonni semmivel nem indokolható pazarlás: az indítványt közgyűlés elfogadta, megtoldván azzal, hogy amennyiben fenti indítvány elfogadásának, — tekintve a Hegedűs János szerkesztővel kötött 6 éves szerződéses kötelezettséget — ez idő szerint nagy akadálya lenne, mondja ki a ft. konvent, hogy a 6 év eltelté után az Egyetemes Névtár csak minden 4 évben adatik ki.

Nem akarván visszaélni e lap nt. szerkesztőjének szívességével, hogy e közleménynek, mely eddig is meglehetősen terjedelmes, b. lapjában helyt ad, sem az igen tisztelt olvasó közönség szíves türelmével, mindössze két tárggyal akarok még foglalkozni jelen közleményem keretében.

A paszabi egyház presbyteriuma oly korán elhunyt lelkipásztora iránti szeretetének, tiszteletének s az ő áldásos tevékenységben eltöltött élete iránti hálájának kifejezéseül egyértelműleg felkérte egyházme gyének közgyűlését, hogy engedné meg az özvegynek, káplánfartás kötelezettség mellett, hogy a pápi jövedelem élvezésében 1914 április 1-ig benmaradjon. Közgyűlés, tekintve a felhozott nemes indokokat s azt, hogy ily intézkedés lételére egyházi életünkben a közelmúltban is volt példa (a hajdúnánási), erre az engedélyt megadta.

Miután a gyülekezet néhány vezető tagja, így a két gondnok s több presbyter jelen volt a gyűlésen s mivel széltére beszéltek, hogy nevezett lelkész állás valósággal vásár tárgyává tétetett: Andrassy Kálmán tanácsbíró az ő ötletes, meggyőző modorában szóvá tette az ügyet, s hivatkozva ama lelki közösségre, mely a gyülekezet s a lelkipásztor között fennáll, megrázó színekkel festve azt a lehetetlen helyzetet, mely egy ilyen vásár után a lelkipásztorra nézve előáll, s mely lábbal tapodása az egyház s lelkész magas érdekeinek: óva intette az egyház jelenlevő vezetőit az efféle eljárásoktól, s a gyűlés tagjainak egyhangú helyeslése mellett kinyilvánította, hogyha mégis akadna olyan lelkész, ki hajlandó lenne belémenni ebbe a gyalázatos vásárba, nem tűrjük meg magunk között s ha más úton nem lehet, fegyelmi eljárás útján akadályozzuk meg, hogy egyházme gyénk kötelékébe kerüljön. Bizony ideje volna, hogy azok a lelkészválasztási, különben hasznos és

jó törvények teljes szigorral alkalmaztassanak kivétel nélkül.

Aki az utóbbi időkben figyelemmel kíséri a különféle tanítóegyesületek működését, szomorúan látja, hogy valami sajátságos, — mondjuk — modern áramlat s szellem kezd ott lábrakapni, melynek közlőnyelveiben is nem egyszer kifejezést adnak. Valami olyasféle magatartás ez, mely csak jogokat ismer, kötelességet már kevésbé. S míg egyrésztől egyházalkotmányunk fejlődésével, természetével nem sokat törődik, más oldalról sokszor az egyháziatlanság színezetét is magán viseli.

Egyházme gyénk tanítóegyesületét is megérintette az újabb időknek ez az igazán elszomorító szel-leme. Pár inkább csak bennünket érdeklő kérdéssel kapcsolatban, meggyőző, egyházi s iskolai életünk békés, biztos fejlődését féltő gonddal védő lelkes szavak hangzottak el ebben az ügyben közgyűlésünkön. S fájdalom, ki kell mondanunk, hogy ama nemrég létesült s korkövetelte szükségét pótló, sok tekintetben üdvös alkotás, a Népiskolai tervezet s szolgál-ati pragmatika nem egy intézkedésében rejlik a bajnak az oka, mely bizony sokszor alapot szolgáltat az egyházak, iskolaszékek s a tanítói kar közötti egyenlenség s az egyház anyagi erejével számolni nem tudó követelések feltámasztására, melyek ha rögtön kielégítést nem nyernek, vádaskodás, egyenlenség, torzsalkodás s más szomorú jelenségek kelnek a nyomában igen gyakran...

A 86 számból álló tárgysorozat letárgyalásával déli 1 órára készen voltunk. Biróságí ügy nem volt egy sem.

Bokross Elek,
egyházme gyeci jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kiss Bertalan esperes halála és temetése.** Kedden reggel kaptuk a szomorú hírt Kiss Bertalan esperes haláláról. Akkor még semmit se tudtunk arról, hogy ez a halál milyen körülmények között következett be. Nem szólt erről a dr. Vajai Károly szatmári polgármester távirata sem, aki főtiszteletű püspök urat kérte fel a temetésre. A püspök azonban Budapesten a Konventen volt s így nem tehetett eleget a kérésnek, nem is lehetett azt vele hirtelen közölni sem. Így aztán mint az elhunyt jó barátját nagytiszt. Dicsőfi József urat kérték fel a szomorú szolgálatra, de ő sem vállalhatta. Végre is a helyszínén kellett intézkedni, ami különben is a leghelyesebb volt, ahol a haláleset részleteit is legjobban ismerhették. Ezeket itt mi Debrecenben csak estefelé tudtuk meg s hatásuk alatt állunk a temetés után is, midőn mi néhai való jó barátunk már a keéri temető hantjai alatt pihen, aggódva kérdezzük, nem lesz-e ennek a szomorú esetnek visszahatása magára az egyházra is? Most úgy áll a dolog, hogy nemcsak a gyászra hívott s gyámol nélkül maradt család szenved, nemcsak a jóbarátok búslakodnak, hanem ezenfelül mindnyájan valami sötét örvény felé sodortatunk, mely az élőkét tetemre hívja, az elhunytat azonban, kinek temetésén általános mély részvét nyilvánult meg, vissza nem hozza.

*

Magáról a temetésről különben a következő tudósítást vettük: Kiss Bertalan szatmári református esperest szerdán délután egy órakor temették el. A temetésen ott volt Madarassy Dezső egyházmegyei gondnok. Szatmárról dr. Vajay Károly királyi tanácsos polgármester, Bakcsy Gergely református főgimnáziumi igazgató, dr. Farkas Antal, dr. Böszörményi Emil, dr. Lénárd István és Kormány Lajos egyházmegyei tanácsbírák. Ott voltak a gyászolók sorai között a megyei papság tulnyomó része, azonkívül a környék és a falu népe nagy számmal. A gyászolók egész serege, hét síró gyermek és a bánatosan zokogó összetört szívű özvegy állt a koporsónál. A háznál Szarka Károly egyházmegyei főjegyző, vetési lelkész mondott magas szárnyalású megható imát. Azután Szabó János kocsordi református lelkész mondta el könnyekig megható egyházi halotti gyászbeszédét. Arról vevén fel a textust, hogy Mózes fel mene a Nebó hegyére, de be nem mehetett az ígért földjére. Az egyházi ének elhangzása után a koporsót kivitték a temetőbe. A sírnál Lénárd Ede egyházmegyei tanácsbíró lelkészársai nevében búcsúzott el kegyeletos szavakban az elhunytól.

— **A pápai református tanítónőképző.** Április 17-én volt a pápai református tanítónőképző-intézet új palotájának fölavató-ünnepsége, melyen részt vett Benedek Sándor közoktatásügyi államtitkár is. Az államtitkár szerdán délután Neményi Imre miniszteri tanácsos kíséretében érkezett Páparra. A pályaudvaron a pápai összes tantestületek tanárainak élén Németh István egyházkerületi főjegyző, a város nevében pedig Mészáros Károly polgármester üdvözölték. Este iskolai hangverseny volt.

— **A konvent.** A konvent most az elmúlt héten tartotta tavaszi gyűlését. Olvasóink kérdésekkel halmoznak el, arra vonatkozólag, hogy e hét alatt miféle fontos dolog történt, mi volt az elnöki megnyitó stb. Az érdeklődőkkel sietünk tudatni, hogy nagyon sok. A legfőbb, hogy a konvent megalakult.

— **Nagy professzorok.** Az iskolát nem a falak, hanem a professzorok s a tanítványok teszik. A debreceni kollégiumnak vannak tanítványai — a XVI-ik században kezdődik az iskola törvényének aláírott diákok névsora — és vannak professzorai. A múlt héten keltőnek a nevét összekapcsoltuk. Az egyik már régen akadémiai tag (Pápay József), most pótlólag jelentjük, hogy a másikat *Darkó Jenőt* is megválasztották a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává. Gratulálunk.

— **Az ev. egyház zsinattartásának engedélyezése.** Mint a miniszteriumból értesülünk, Ő Felsége az evangélikus egyház kérelmére a zsinattartást megengedte anélkül, hogy arra törvényes jogával élve, biztosít rendelt volna ki. Az engedély úgy szól, hogy a zsinat az 1913. évi egyetemes közgyűlés által meghatározandó napon, amely idő a kormánynál be lesz jelentendő, nyitható meg. Van még tehát elég idő arra, hogy az egyház vezetői és küldöttei jól megfontolják azt, hogy az ez évi egyetemes közgyűlésen a zsinat megnyitására vonatkozólag mily időpontban állapodhatnak meg.

— **A pesti református egyházmegye** április hó 21-én tartotta közgyűlését Budapesten. Az egyházmegye elintézte a gyűlekezetektől hozzá felterjesztett ügyeket. Nagyobb vitatkozást különösen két tárgy

keltett. Az egyik a budapesti VI—VII. kerületi paróchiális kör felebbezése volt az egyházi közgyűlés határozata ellen. A VI—VII. ker. paróchiális kör ugyanis nagy erőfeszítéssel épített egy templomot. A fedezetül szolgáló fél millió koronát ő maga gyűjtötte össze, mégis mikor a törvény követelményeinek eleget téve a presbyterium elé került a dolog, a presbyterium állandóan úgy kezelte a dolgot, mintha itt egy kegy ajándékaról volna szó, amelyet a presbyterium ad a VI—VII. kerületnek. A VI—VII. kerületi paróchiális kör az egyházmegye előtt akarta volna tisztázni a helyes jogi álláspontot, de az egyházmegyei közgyűlés visszaadta az ügyet a budapesti egyháznak. A másik ügy az egyházmegyei ügyészi állás betöltése volt. Dr. Szabó József lemondott az állásáról s helyébe a kurátorok és ifjabb óriások corporációja Weresmarty Miklóst, a botrányos pörökbe fűlt Szentendrének egyik passzív szereplőjét jelölte, az egyházmegyei előkelőség pedig dr. Boda Jenő és dr. Vámosy fővárosi ügyvédek köré csoportosult. A választásnak aztán felebbezés lett a vége az egyházkerülethez. A délutáni bírósági gyűléseken Szent-Endre és Vác tartották 10 éves jubileumokat egész a késő éjjeli órákig.

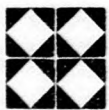
— **Fényes ünnepély.** Debrecenről azt mondta Kossuth Lajos, hogy az a „szabadság ósvárosa”. De ez még a 48-as időkben történt. Azóta az lett szálló igévé, hogy Debrecen az *iskolák városa*. Ezek az iskolák (különösen a leányiskolák, a gimnáziumok, hallgatnak) a dolog természete szerint bizonyos állandó versenyben állanak egymással. Különösen a két leánynevelő a Dóczi és a Szvetits. Mióta az utóbbi polgárrivá lett, szemmeláthatólag a Dóczi van előnyben. Itt lesz az új leánygimnázium is. Itt rendezik az iskola nagy tavaszi ünnepélyét is a Segítő-egyesület javára. Az agilis rendezőség mozgósította a fél iskolát és szédületesen gazdag programot állított össze. De ezt meg kell látni és hallani. Azért itt csak az ünnepélyre magára hívjuk fel a figyelmet és tudatjuk, hogy a Debreceni Református Felsőbb Leányiskola ünnepe április hó 26. és 27. napján fog megtartatni.

— **A kállósemjéni református egyház örömu-
nnepé.** Felemelő ünnepe volt a kállósemjéni református egyháznak április hó 20-án. Ugyanis ekkor ünnepelte meg közszeretben álló agg lelképásztornak, Pásztor Istvánnak az egyházközségben eltöltött lelkészkedése ötvenedik évfordulóját. Az ünnepély — az ünnepelt egyéniségének megfelelőleg — nemesen egyszerű volt. Szűkkörű, családias, bensőséges. Egyházi diszközgyűlés keretében folyt le. Az egyházközség nevében Tarczy Géza segédlelkész üdvözölte s rövid pillantást vetve a letűnt ötven esztendő történetére, méltatta az ünnepelt áldásos működését, melyet egyháza érdekében kifejtett és ma is kifejti. Az ünnepelt meghatódottan és megindító szavakkal mondott köszönetet a megnyilvánult szeretetért és elismerésért és ígérte, hogy míg az ereje bírni fogja, mindig egyháza érdekeit fogja munkálni ezután is. Szeretettel üdvözölvén a községi előljáróságot és a tanítói testületet, mindenkire Isten áldását esdő fohással fejezte be beszédét. Majd a község előljárói nevében Stépan Béla jegyző üdvözölte az ünnepeltet meleg szavakkal s méltatta a község ügyeiben önzetlenül kifejtett sokoldalú munkásságát. A községi tanító-testület és községi iskolaszék nevében Székely

Sándor községi iskolai igazgató-tanító üdvözölte és lejezte ki az ünnepell iránt érzett szeretetöket és ragaszkodásukat. Végül megemlítésre méltónak tartjuk, hogy az egyházközség közönsége az ünnepély emlékére és lelkipásztora iránt érzett szeretete, hálája és ragaszkodása külső megmulatására egy díszes úrasztali kelyhet szerzett be, melyet az ünnepélyen — beszéde közben — Tárczy Géza segédlelkész mutatott fel az ünnepellnek. A templomban lefolyt ünnepély után a község intelligenciája, az egyházközség és a polgári község vezető emberei, a lelkészlakon is megjelentek s ünnepelték tovább a nagy idők tanúját. Adja Isten, hogy még sokáig tanúskodhassék közöttünk!

— **Helyreigazítás.** Nagytiszteletű Szerkesztő úr! Méltóztassék megengedni, hogy b. lapja 16. számának Sorvadás c. szép vezércikkét, amelynek csaknem minden sorával egyetértek, egy tekintelben megkorrigáljam. Azt mondja ugyanis nevezett vezércikk, hogy „Mezőúron a főgimnázium áll útjában az egyházmegyévé alakulásnak, mert nem akar az egyházmegyévé alakulni egyház fennhatósága alá kerülni”. E teljesen téves állításnak valószínűleg az a nem elég pontos hírlapi közlemény szolgál alapjául, amely b. lapja 15. számában látott napvilágot illetékesen: „a presbitérium Borsos Károly (főgimnáziumi igazgató) indítványát fogadta el, mely szerint állítsassék fel a 3. missziói lelkész a 2. segédlelkész nélkül s ne alakuljon külön egyházmegyévé az eklészia”. Ez a tudósítás, igaz, úgy tünteti fel a

dolgot, mintha a főgimnáziumi igazgató s a hozzá közel állók elleneznék az egyházmegyévé alakulást, de az igazság nem ez. Hanem az, hogy a főgimnáziumi igazgató és tanártársai most is ép úgy, mint b. e. Gergely Antal idejében, a legmelegebben üdvözölte és pártolta az egyházmegyévé alakulás eszméjét. Azonban a folyó évi március hó 30-án tartott presbyteri gyűlésen, amidőn a felszólalók többsége a 2. segédlelkési állás és az egyházmegyévé alakulás szempontjából támadták a javaslatot s annak a napirendrőlevételét, illetve a bizottsághoz utalását indítványozták, főgimnáziumi igazgató, csak hogy megmentse a javaslat magvát, csak hogy legalább egy lépéssel előre segítse az ügyet, azt indítványozta, hogy a 2. segédlelkési állás és az egyházmegyévé alakulás ügye ez alkalommal kapesoltassék ki a javaslatból és csak a 3. missziói lelkési állás szervezése mondassék ki. Így is történt a dolog. A 3. missziói lelkési állás szervezését nagy többséggel kimondotta a presbitérium, de az említett kikapcsolás nélkül bizonyára az egész javaslat lomtárba került volna. Ám ha a missziói lelkési állások szervezése sikerül, újra felvesszük az egyházmegyévé alakulás eszméjét s annak legbuzgóbb támogatója lesz a főgimnáziumi igazgató és társai. Szükségesnek tartom ezt a helyreigazítást, mert magamra és tanártársaimra nagyon kellemetlennek találnám azt a valósággal teljesen ellenkező látszatot, mintha mi kicsinyes okokból hátrálatnánk bármely téren a haladás, fejlődés ügyét, amelynek mindenkor igyekeztünk hűséges munkásai

Haas Lipót Debreczen. Piacz-utcza 58.

Lincleum

és Szőnyegház *viaszkosvászon és gummi-
áru gyári főraktára.*

Az ujonnan berendezett áruházban dusan felszerelt raktár áll a t. vevőközönség rendelkezésére.

Mindenkinek egyformán érdekében áll ezen világvárosiasan berendezett áruház megtekintése.

Olcsó szabott árak!

Vételkötelezettség nincs.

Telefon: 6—44.

*Az országban 52
üzlet.*

lenni. Fenti soraimnak b. lapjában való szíves közlését kérve, vagyok mély tisztelettel Nagytiszteletűségednek régi igaz híve. Mezőtúr, 1913 április hó 21-én.

Borsos Károly, főgimnáziumi igazg.

— **Külföldi theologiai ösztöndíjak.** A Skót Egyesült Szabad Egyház kontinentális bizottsága pályázatot hirdet három ösztöndíjra a kontinensen levő összes református egyházak theologiai hallgatói számára az 1913—1914. (október—március) évre. Az egyiknek összege 840 korona, a másiké 720 korona, a harmadiké 650 korona. A bizottság fenntartja magának azt a jogot, hogy az ösztöndíj nyertesét az edinburghi, glasgowi vagy aberdeeni theologiak közül arra küldje ki, amelyikre ő határozza. Magyar theologiai diákok is pályázhatnak. A folyamodványhoz esatolandó mellékletek: 1. orvosi bizonyítvány; 2. a lelkész ajánló levele; 3. a legutolsó — tanulmányról szóló — bizonyítvány és 4. különösen annak kimutatása, hogy a folyamodó mennyire bírja az angol nyelvet. Folyamodványok Webster János skót református lelkészhez küldendők május hó 8-ig. (Cím: Budapest, VI. Vörösmarty-utca 49.)

— **Régi bűnök.** E cím alatt március 29-iki számunkban, a debreceni helyi lapok után rövid hírt adtunk le, mely bizonyos tanítói intecitásról szólt. Az eset Tetélen történt volna. De nem történt, mint azt az illetékes lelkész úr velünk közli. Csak alaptalan vádaskodás, amint az a következő hivatalos okmányból is kitetszik, melyet szószerint közlünk: Másolat. 1913. B. 510—3. eredetiről. Debreceni kir. Ügyészségtől 1913. 510—3. Határozat. Bisztersky Imre tetéleni lakos ellen súlyos testi sértés büntette

címén tett feljelentés tárgyában a nyomozást a Bp. 101. §. 1. pontja alapján megszüntetem. Indokok: Bisztersky Imre tetéleni lakos tanító ellen azért rendeltetett el a nyomozás, mert Kenéz Ágnes tetéleni lakos 9 éves gyermek, kit szülei folyó évi március hó elején a helybeli közkórházba szállítottak, a betegség okának megállapítása céljából a rendőrség által történt kihallgatása alkalmával azt vallotta, hogy Bisztersky Imre tanító az ő baltenyerét nádpálcával többször megütötte, minek következtében a keze feje megfájult s a szülei azért szállították be a közkórházba. Bisztersky Imre tagadta, hogy sértettnek a kezét nádpálcával valaha megverte volna, s előadta, hogy tudomása szerint sértett a múlt év elején az utcán elesett, mikor is bordatörést szenvedett, balkezét megütötte és később ugyanazt a kezét kifecamította, tehát a sérülés onnan származhatik. Kenéz Sándor sértettnek atyja azt vallotta, hogy leánya a múlt év őszén az iskolában játszás közben a padról leesett, amikor bordatörést szenvedett és a kezét is megütötte, a jelenlegi sérülése onnan származik. Minthogy a helybeli közkórháztól beszerzett orvosi vélemény szerint sértett jobboldali tuberculotikus tüdőcsúcsshurutban és a balkézfej háti oldalán csontszűbanszenved, mely utóbbi betegség a tenyeret állítólag ért ütéssel oki összefüggésben nem hozható: ennél fogva a folyamatba tett nyomozást büncselekmény hiányában megszüntetem. Joga van most már feljelentő sértettnek e határozat kézbesítésétől számított 8 nap alatt a vád képviseletét átvenni, evégből a kir. törvényszék vizsgálóbírója előtt jelentkezni, vagy a debreceni kir. főügyészhez

**Űavaszi ruháit
tisztíttassa**

Wacha Róbert

ruhafestő és vegyítisztító
gyárában Simonffy-utca 55.

folyamodni. Utóbbi nálam jelentendő be, vagy nyújtandó be írásban. Debrecen, 1913 április hó 4. (P. H.) Gáthy kir. ügyész. Másolat hitelül Baróthy Béla ref. lelkész.

— **A debreceni Csokonai-kör.** Rendkívül kellemes meglepetés érte a napokban a Csokonai-kört. Egy messze idegenbe szakadt magyar ember, Kovácsy Kálmán Kanadában, Otthon városában munkálkodó református lelkész adta jelét a Csokonai-kör iránti szeretetének azzal, hogy Jánosi Zoltán református lelkész útján 50 koronát küldött a körnek alapító tagsági díjuk. Kovácsy Kálmán még debreceni theológus korában lelkes híve volt a Csokonai-kultusznak, az ifjúság Csokonai-ünnepein többször szavait és szónokolt. Ezt a lelkesedést elvitte az Atlanti-tengeren túlra és hűségesen megőrizte az ezer, meg ezer kilométerre eső új hazában, melynek *Otthon* nevű városában csak akkor érzi magát igazán otthon, ha szeretettel gondolhat vissza elhagyott honára és abba egy oly örökké élő szellemre, amilyen Csokonai. Kovácsy Kálmán második az amerikai papok közül, aki alapító tagja lett a Csokonai-körnek, őt megelőzte e téren Baja Mihály, a kollégium *Bokréta* tagja, aki téli itthon jártakor kötötte szorosabbra maga és a Csokonai-kör között a viszonyt 50 koronás alapítványával. Hányan meg hányan követhetnék e két amerikai magyar példáját, akik innen vannak az Oceanon!

— **Köszönet és elszámolás.** A tanári hangverseny sikerét és a szereplők érdemeit már méltattuk. A rendezőség most tartott ülésében a szereplők közül

a hölgyeknek, akik művészetükkel, kedves leleményességükkel a közönséget állandó derűtségben tartották, a férfiaknak, akik mindennapi hivatali elfoglaltságuk mellett a szép és emberbaráti ügy érdekében fáradtak, az ifjúságnak, amely e sikeres szereplésével szép eredményekre jogosít, végül a közönségnek, azért a kitartó türelemért, amellyel a hosszúra nyúlt műsort az utolsó számig méltányolta, őszinte köszönetét fejezte ki. Az erkölcsi sikernek teljesen megfelel az anyagi eredmény is. Ehhez felülfizetéssel a következők járultak hozzá: Alföldi K. 2 K, Aufricht V. 10 K, dr. Bruckner E. 10 K, Csáthy K. 5 K, lovag Csiky Lajos 5 K, Dóczi I. 3 K, Erdős F. 3 K, Fux A. 4 K, Geiger S. 10 K, Gróh F. prépost 10 K, G. Kiss Gy. 2 K, Hat főgimnáziumi tanuló együtt 3 K, Kondor K. 10 K, Kovács E 50 f., Kovács I. 2 korona, V. Kovács L. 2 K, dr. Lencz G. 4 K, Lengyel M. 3 K, Leszczynski K. 2 K, dr. Lóky B. 5 K, özv. Matolesy Gy. 5 K, May A. 5 K, Márk Endre 4 K, Mihalovics J. 15 K, Molnár K. 7 K, dr. Nagy Zs. 3 K, Névtelenül 14 K, Révész V. 2 K, Polkó J. 2 K, ifj. Schwarz V. 10 K, Székely F. 2 K, Sz. Tóth B. 2 K, Tóth L.-né 2 K, Végvári I. 1-50 K, Zalai M.-né 2 K. Mindezeknek a nemes szívű adakozóknak a rendezőség az új intézmény nevében, mely így körülbelül 600 korona jövedelemhez jutott, őszinte köszönetét nyilvánítja.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Tavaszi, nyári árjegyzék kivonata

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruha üzletéből

Egysoros sacco-öltöny

tartós, jó, angol divat cheviotból, divatos minták 38—, 44—, 52—, 58—; Valódi kék cheviotból 44—, 48—, 60— K-ig; Csíkos divatkamgarnból, pótol mérték szerinti rendelést 66—, 70—, 84— K-ig.

Teljes Ferenc József-öltöny
finom fekete meltonból 86— K.

Jaquet és mellény

fekete Himalaya-cheviotból, legdivatosabb facon, 66— korona.

Egyes fekete dosking nadrág

17—, 24— koronáig.

Divat-nadrág

kamgarnból, 16— K-tól feljebb.

Felöltő

divatos angol sávós vagy kockás cheviotból, bélés nélkül, harangszabas 36— koronától feljebb.

Eredeti angol eső-köpeny
drapszinü gummiszövetből, allómell, Raglán ujjakkal 50— kor.

Felöltő

félbő, mérsékelt haranggal és sarkos bevágással, hosszú facon, kézelő hajtókával v. anélkül, egyszintü szürke Shettland 32—60, K-ig sávós angol Homespun 40—70 K-ig, doubiszövetből 48—90 koronáig.

Körögallér rövidebb és hosszabb.

Turista-, vadász-, sport-, kérékpár gallér csuklyával v. anélkül, zsolnai loden, minden színben 28—32, vizhatlan teveször 26—32—36, zsolnai és angoldivat cheviot 28—36—40.

Felöltő ifjaknak 12--16 évesig

Bluzos kosztüm

kék cheviot 20 K, szürke vagy drapp divatszövet, csinos minták selyem csokorral 16 K-tól feljebb.

Vadász-kosztüm, iskola-kosztüm,

kétsoros felöltő

6—15 éves leánykáknak, angol divat cheviotból, bélés nélkül 30 K.

Egybeszabott ruhácskák

3—10 éves leánykáknak kék kamgarn-cheviotból, elől üregránccal, sima hátulja, alul plissével, matröz gallér, fehér sujtással, arany gomb lakóval 28 koronától feljebb.

Norfolk kosztüm

mellénnyel 9—15 éves fiuknak, célszerű kockás vagy divatos szöveteiből nadrág pánttal vagy térdnadrág 32 koronától feljebb.